

ISTRA

Jasno opažamo: Fašistička Italija nalazi se u novije vrijeme u vrlo teškoj internacionalno-političkoj poziciji.

Dokaz: Ona je spremna na kompromise, ona želi i traži kompromise.

Ali svaki kompromis s Italijom značio bi samo podupiranje sistema, koji je kriv za mnoga zla u Evropi. Svaki kompromis s fašizmom znači ortaštvo u najvećem zločinu sadašnjice.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

POLITIČNA, SOCIJALNA I ORGANIZATORNA VPRAŠANJA EMIGRACIJE

SEJA ZVEZNEGA DIREKTORIJA EMIGRANTSKIH ORGANIZACIJA U JUGOSLAVIJI O PRILIKI EMIGRANTSKEGA TABORA U ČRNOMLJU

Čeprav je direktorij na svoji zadnji seji sklenil, da naj se bodoča seja emigrantskega direktorija vrši v Ljubljani, je pa zvezni predsednik sklical sejo za Črnomelj, da bi tako posamezni člani zveznega direktorija prišli še bolj v stik z emigrantsko množico, ki je prišla na zborovanje v Črnomelj. Glavni predmet 8 urnega zasedanja emigrantskega direktorija je tvorilo predvsem proučevanje nove mednarodne politične situacije, nastale iz sklepanja številnih paktov, mrzličneda delovanja fašistične diplomacije ter raznih časopisnih vesti o nekem »jadranskem paktu«. Zvezni predsednik je v dolgem dnevurnem poročilu podal izčrpno sliko o svojem jako intenzivnem političnem delovanju tekom zadnjega meseca ravno z ozirom na razne govorce o pripravljani nekega novega pakta ob Jadranskem morju. Delovanje ožjega političnega emigrantskega vodstva je zadnje čase, s tesnim sodelovanjem ostalih emigrantskih voditeljev naše manjšine, živčevih v inozemstvu, usmerjeno nato, da se pri sklepanju kakih novih mednarodnih pogodb ne sme več molče preiti preko usode naše manjšine pod Italijo kot se je dosedaj že dvakrat pri podobnih pogajanjih zgodilo.

Zvezni direktorij je v daljši dopolnilni debati zadobil gotovost, da je zvezno vodstvo podvzelo vse korake ter jih še podvzema, da se razvija potrebno prepričanje o povezanosti naših problemov s celotnim problemom, ki zadeva narode mejaše ob Jadranu. Zvezni direktorij je ob zaključitvi politične debate odobril delovanje zveznega predsednika, mu izrazil priznanje za skrbno čuvanje interesov naše manjšine ter ga prosil, da naj nadaljuje svoje delo v razloženem pravcu.

Po pretresu glavnega političnega vprašanja so se nizali eden za drugim referati in poročila posameznih odsekov zveze. Posebno pozornost sta vzbudila po svoji izčrpnosti ter realnem gledanju na priliko in možnosti ustvaritve referata statističnega in organizatorno-propagandnega odseka. Njuna dosedanja jako intenzivna delavnost ter programska jasnost za bodoče delovanje sta prinesli novih dokazov o veliki koristi zveznih odsekov s pravimi ljudmi na njihovem čelu.

Poročilo gospodarskega odseka je pa seveda pokazalo težave splošnega značaja v sedanjih gospodarskih krizi, s katero se imajo emigranti boriti še v hujšem boju kot pa ostalo prebivalstvo. Zato je pa tudi delovanje tega odseka, kljub vsej dobri volji, občutilo ovire in prepreke sedanjih gospodarskih težkoč.

Radi širčega se kolonizacijskega delovanja, ki zavzema vedno širše plasti našega naroda ter seveda tudi vedno več moči, ki bi se morali posvetiti izvrševanju kolonizacijske akcije, se je porodila potreba po oddelitvi kolonizacijskih vprašanj od gospodarskega odseka ter njihovom obravnavanju v posebnem kolonizacijskem odseku. Kongres vseh emigrantskih društev naj odločuje o potrebi ustanovitve novega posebnega odseka.

Referat publicističnega odseka je razkril del tihega delovanja in zavzemanja tega odseka pri našem glasilu »Istra« ter njegovo pripravljane za izvedbo širšega delovnega programa. Radi sorodnih ciljev, ki jih ima ta odsek s propagandnim, je samostojni vznika ideja o potrebi stikov, morada skupnih sej, z agilnim propagandnim odsekom.

Razni odstopi in druge neprilike so popolnoma paralizirale delovanje socialnega odseka. Ni jih bilo mogoče zamenjati z drugimi emigrantskimi delavci, ker je kljub množičnosti naše inteligence v emigrantski organizaciji ter da se le s težavo pokriva jejo mesta v zveznem direktoriju in pa v zveznih odsekih.

Kot dosedaj na vsaki svoji seji, tako tudi na tej poslednji, se je zvezni direktorij, na podlagi poročila predsednika in posameznih članov direktorija, bavil na dolgo in široko z raznimi notranjimi trenji omladinskega pokreta in meddruštvenih odnošajev v Ljubljani. Skrb zveznega vodstva je šla predvsem za tem, da se izogogne razkolu, tako težko pričakovani od nasprotnikov, ter da se ohrani samostojno objektivno postojanje Zveze emigrantskih društev, ki strepanje le za čimprejšnjo dosego svojih ciljev na korist naše manjšine pod Italijo. Tudi v tem oziru se Zveza ne odreka nadaljnji svoji inicitivnosti na ureditvi čim bolj homogene emigrantske celote.

Blagajniško poročilo je v precej sličilo na lansko, ker tudi letos ni dober del čla-

nic Zveze izpolnil svojih, čeprav malih obveznosti napram Zvezi.

Iz ravno istega razloga ni mogla slediti pregledna statistična slika o celokupnem društvenem delovanju, ker se ni odzvalo kljub pospešnicam še nekaj društev na pozive o delovanju v preteklem letu. Pozivajo se društva, da to store vsaj v bodočih tednih pred kongresom.

KRVOLOČNA FAŠISTIČNA POLICIJA

Mladi Slovenec ubit v goriških zaporih

Ljubljana, avgusta 1933. (Agis.) — Žalostno je to poglavje v zgodovini našega, po Italijanih zasedenega ozemlja. Saj imamo že brezštevila žrtev, ki so padle ali zadete od puškinih krogelj ali zahrbtno napadene od strani fašističnih tolp. Pred dnevi pa je prišla vest o novem političnem umoru, ki se je baje per izvršil v Gorici. Iz še nepojasnjenih vzrokov so politični agenti v Gorici aretirali nekega Slovenca iz goriške okolice, katerega ime ni mogoče ugotoviti. Odvedli so ga na kvesturo in ga tam tako prepeplili, da so ga morali še isti dan prepeljati v bolnico »Vittorio Emanuele III.«, ki je poleg »Rdeče hiše«. Mladenec je vsled posledic že drugi dan vmrl v bolnici. Pogreb

Predsednik poroča o korakih, ki jih je podvzelo vodstvo, da se na primeren način razgali pred svetom barbarsko uničenje spominske plošče Simona Gregorčiča v Rihsenberku od strani italijanskih uradnih oblasti.

Svoje letošnje delovanje namerava zaključiti zvezni direktorij s poslednjo sejo na dan pred kongresom.

NEČLOVEŠKO POSTOPANJE V GORIŠKIH ZAPORIH

(Pismo iz Ponikev na Tolminskem)

Dominek Lapanec iz Ponikev na Tolminskem in Bizjak Miha iz Trebuše sta se vrnila pred tednj domov, da odslužita vojaški rok. V Podbrdu, na postaji, so jih prijeli, odvedli na policijski komisariat, kjer

so jih neusmiljeno pretepli ter odgnali oba v goriške zapore. Kakor smo pozneje doznali, sta oba na posledicah takega nečloveškega zlostavljanja težko obolela in bljuvala kri. (rob).

TEROR KARABINERJEV OB MEJI

Hotederšica, avgusta 1933. (Agis.) Nekemu kmetiču iz Novega sveta so že leta 1922. odvezli precejšen kos zemljišča, na kateremu so sezidali barako za financiranje. Vložil je že nešteto prošnji, obrnil se je že na vse strani, toda plačila za odvezto zemljišče še ni dobil. Pred kratkim je vnovič vložil prošnjo in je samo za kolektivno potrošil okoli 100 lir. A na vse svoje moledovanje ni dobil niti odgovora.

Pred dnevi sta prišla v Godovič po oglje dva voznika iz Pivke. Javni varnostni sta se zdeli sumljiva in sta bila takoj aretirana. Konje in vozove so za-

plenili, voznika pošteno pretepli. Ko so prišle uradne informacije iz pristojne občine so aretiranca izpustili in jima tudi vse vrnilo.

Karabinerji in miličniki, ki izvršujejo svojo službo ob meji, ne zaslišujejo aretirancev, pač pa jih neusmiljeno pretepaajo z bikovkami in včasih celo z železjem. Mnogokrat se zgodi, da pride kdo iz zaporov in obleži po cel mesec in še več, ali pa da mu ostanejo posledice. Je za naše kraje g. Mussolini dal posebne naredbe ali mogoče celo zakon, s katerim se uveljavlja pretepanje naših ljudi?

NA POSMRTNIM VJENCIMA NE SMIJE BITI SLAVENSKI NAPIS

Nekulturan gest goriških fašista na sprovodu sudskog savjetnika Bizalja

Gorica, avgusta 1933. — Pred nekoliko dana dogodilo se je v Gorici nešto, što je izazvalo zgražanje po čitavoj našoj zemlji, nešto što mora da izazove zgražanje svakeg kulturnog čovjeka. Bez ikakvog pijeteta prema mrtvome, sasvim vandalski i divljački su nastupili fašisti, u povodu pogreba sudskog savjetnika Bizalja, koji je prošlih dana umro i na čijem je lijesu bio položen i jedan vijenac s crnim trakom, na kojem je napis, obični posljednji pozdrav pokojniku, bio napisan slovenski. Fašisti nisu mogli podnijeti tu »nečuvenu uvrijedu ve-

likoj Italiji« i navalili su na lijes kad se pred kućom žalosti počeo da sredjuje sprovod. Vijenac je bio grubo skinut i bačen u prašinu, a trak je bio s vijenca skinut i odnesen. Nastup te fašističke bande izazvao je veliko negodovanje i revolt među narodom, ali niko se nije usudio da se suprotstavi bijesnoj bandi, tim više što su i karabinjeri svojim držanjem pokazivali, da se slažu s tom divljačkom fašističkom bandom, koja ne staje ni pred mrtvima, nego i njih skrnavi i vrijeđa.

NEKOLIKO NOVIH PROCESA PROTIV NAŠIH LJUDI

Trst, augusta 1933. — Pred sudom u Tolmini odgovarat će doskora Justina Podgornikova, stara 43 godine iz Spodnje Tribuše pri Slapu. Denuncirali su je, da sakriva na svojem imanju veću količinu eksplozivnog materijala, želatine. Karabinjeri su pretražili kuću, staju i gospodarstvo i navodno su doista našli ono što su tražili. Odveli su je u zatvor i sad čeka proces.

Na raznim sudovima u Julijskoj Krajini vršilo se posljednjih dana više procesa protiv onih, koji bleže preko granice bez putnice. Na Rijeci su bili osudjeni zbog toga prestupka ili zbog pokušajnog bijega Valerija Stanić, stara 26 godina, iz Raše, na 4 meseca zatvora i 2000 lira novčane kazne; Olga Lavrenčičeva, stara 20 godina, na 3 meseca zatvora i 2000 lira novčane kazne. Boris Rajer, star 23 godine, iz Sturij kod Fužina na 4 i pol meseca zatvora i 3000 lira globe, a njegov

šesnaestgodišnji brat Bojan Rajer na 2 meseca zatvora i 1333 lira novčane kazne. Amalija Božić, stara 25 godina, iz Lindara, osudjena je na 3 meseca zatvora i 2000 lira globe. Goričkom sudu prijavili su karabinjeri iz Šempasa radi bijega preko granica Filipa Črnigoja iz Oseljana, a karabinjeri iz Šmartnog kod Kojskog Ivana Certriča, starog 30 godina.

U Palčju kod Svetoga Petra na Krasu su karabinjeri pred nekoliko dana aretirali seljačkog mladića Česnika, starog 25 godina, kad je navodno htio da bleži preko granice. Odveli su ga u zatvor i prijavili sudu.

Zato, jer se nije odazvao pozivu za stavnju bio je u Gorici osuđen Leopold Ambrožić, star 24 godine, na 13 meseci zatvora. Na sudovima u Gorici i Rijeci pale su nekeje novčane osude protiv seljačkih oceva, koji nisu slali svoje sinove na predvojničke tečajeve.

POLICIJSKI TEROR NA PONZI

MED KONFINIRANCI, KI SO BILI OB- SOJENI NA 5 MESECEV ZAPORA JE TUDI NAŠ ROJAK CIGLIČ

Trst, avgusta 1933. (Agis.) Pred dobrim mesecem se je razširila vest o terorju, ki se vrši nad političnimi konfiniranci na Ponzi. Ob obsodbi teh konfinirancev, ki se je vršila 14 junija v Neaplju je naš list že poročal. Med konfiniranci, ki so bili obsojeni na 5 mesecev strogega zapora, je tudi naš rojak Ciglič.

Stanje konfinirancev na Ponzi je obupno. Po skupnih ležiščih, takozvanih »kameronih«, je nesnaga v zadnjih časih dosegla višek. Oni konfiniranci, ki so bili pod zdravniško oskrbo in so za to dobivali malenkosten priboljšek, so zadnje čase zgubili tudi to. Med konfiniranci je tudi mnogo takih, kateri bi vsled zdravstvenega stanja ne smeli v konfinacijo. O kakšni zdravniški oskrbi pa niti govora ni, pač pa so podvrženi stalnemu zasledovanju, izizvanju in izkoriščanju miličnikov in drugih prenapetev.

Po znani in razvpiti amnestiji bi človek mislil, da se je število konfinirancev zmanjšalo. Res je, nekaj jih je amnestija osvobodila. A prišlo je še večje število novih konfinirancev, ki so povečini republikanci.

FURLANI SU SPAŠAVALI TALIJANSKI KARAKTER TRSTA

ZNAČAJNA PRIZNANJA TRŠČANSKOG »POPOLA«

Trst, avgusta 1933. — U Vidmu izlazi revija »La Panarica«. Ta je revija bila dosada namijenjena samo Furlanima. Sad je odlučeno, da se ta revija posveti problemima čitave Julijske Krajine i o tome se piše u uvodniku »Il Popolo di Trieste« od 27 jula. Taj je članak interesantan u svakom pogledu. Hvali se ova odluka videmske revije, koja izlazi iz svog lokalnog kruga i postaje list za čitavu Julijsku Krajinu. Tako i treba, kaže trščanski »Popolo«. Videm i Trst imali su uvijek odlične veze. Ne treba zaboraviti, da je Videm u svoje vrijeme, kad je bio ugrožen talijanski nacionalni karakter Trsta, pomagao Trstu. »Popolo« kaže, da je Trst mogao da se odupre jakom prilivu slavenske imigracije s Krasa i Istre samo zato, jer se u isto vrijeme naseljavalo u Trst mnogo Furlana: »soltanto perche la Regione la soccorse rissanguandola con nuovi elementi friulani...«

Ova je tvrdnja Popola vrlo interesantna i dragocjena. Ako je istina, da su Furlani spašavali nacionalni talijanski karakter Trsta od slavenske opasnosti, onda ni u slučaju, da su takvi Talijani u Trstu doista bili premoćni, Trst nije bio talijanski, jer ni Furlani nisu Talijani...

NA STOTINE NOVIH DEKRETA O PROMJENI SLAVENSKIH PREZIMENA

UZURBANA AKCIJA TRŠČANSKE PREFEKTURE.

Trst, augusta 1933. — Trščanski prefekt Tiengo požuruje promjenu slavenskih prezimena u trščanskoj pokrajini, pa tako vidimo u trščanskim novinama ovih dana čitave velike kolone novih talijanskih prezimena, koja su dekretirana našim ljudima umjesto starih slavenskih prezimena. Te kolone zaprepastuju, ali ujedno su to dokumenta o najvećem barbarstvu, koje je »velika« i »kulturna« Italija učinila u Julijskoj Krajini nad slavenskim narodom.

Trst, julija (Agis). — Prisiljeni so bili spremeniti svoja imena Perhavec v Perazzi, Mušič v Muzzi, Brajdič v Braida, Antončič v Antoni, Suša v Sussa, Martinčič v Martini, Godnič v Godini, Čehovin v Zecchini, vsj doma v obč. Senožeče.

KAKO VZGAJAJO NAŠO MLADINO.

Il. Bistrica, avgusta 1933 (Agis.) Tujkašnji »Dopolavoro« ima svoje prostore v novi občinski palači. V istem poslopu se nahaja tudi društvena kavarna, kjer se ponajveč zbirajo podčastniki. Pa tudi naša mladina kaj rada zahaja semkaj, to pa smo radi tega, ker lahko brezskrbno igrajo prepovedane igre. Ostajajo do pozne ure (čež policijsko), igrajo za denar, a vse pod okriljem kulturnega »Dopolavora«. Na ta način vzgajajo našo mladino in priznati moremo »voditeljem« lepe uspehe.

I CRES DOBIVA VENECIJANSKE LAVOVE.

Cres, augusta 1933. — Fašistička federacija u Veneciji odlučila je da pokloni i Cresu nekoliko kamenih lavova, koji se imaju doskora svečano da otkriju.

DVA DOKUMENTA

P. N. F. - FASCIO DI

DISTRIA

Domenica 15 corrente alle ore 11.30 per incarico di P. N. F. il Capo del Governo e Capo del Fascismo, l'on. deputato al Parlamento, terrà in questa Piazza un pubblico comizio a cui dovranno partecipare tutti gli iscritti al Partito e alle Organizzazioni dipendenti (Popolavoro, Indacati, Associazioni del Partito) come pure devono parteciparvi i cittadini tutti.

I giovani fascisti e gli organizzati dell'O.N.B. si presenteranno in divisa, i fascisti in camicia nera.

li 13/5/1932-X

SECRETARIO POLITICO

MUNICIPIO DI

17/7/1932-X

A TUTTI I CAPIVILLA

comunico che domenica 15 corrente, alle ore 11.30 per incarico di P. N. F. il Capo del Governo, fascista e del Partito Fascista l'on. deputato al Parlamento terrà in un pubblico comizio.

Trasmetto l'ordine delle superiori Autorità di far intervenire in massa le popolazioni della campagna deve essere fatta quindi dai capivilla la più intensa propaganda affinché tutti, uomini, donne, bambini, siano presenti al raduno.

Ne rendo reso. onsabili personalmente i signori Capivilla

Dva dokumenta, koja najbolje svjedoče, na koji način fašizam stvara mase na fašističkim skupštinama u Istri

Pula, augusta 1933. — Šaljemo vam dva interesantna dokumenta. Dobro je, da se objave u »Istri«. To su dvije povjerljive okružnice. Jedna je upućena fašističkim organizacijama po manjim selima u općini, a jedna svim predstavnicima općine u općinskim frakcijama, takozvanim općinskim delegatima, glavarima sela ili kako se danas kaže »capivilla«. Tim okružnicama najavljuje se skupština, koju će u središtu općine održati izaslanik rimske vlade

na neki svečani fašistički dan. Naredjuje se fašističkim vodjama i glavarima sela, da na tu skupštinu dotjeraju što više našega naroda. Tu nema ni riječi o tome, da se objavi skupština i pusti na volju ljudima da na nju dodju ili ne, nego se izričito i energično traži, da se dovede što veći broj seljana. U okružnici glavarima sela kaže se doslovno, da će oni biti odgovorni za neuspjeh učesća iz njihovog sela...

Ova su dva dokumenta od velike važnosti jer govore o jednom sistemu, koji se provodi u našoj Istri i o jednom specijalnom teroru, kojem je izvrnut naš narod. Naglašujemo, da su ove okružnice povjerljive naravi, pa smo u njima izbrisali mjesto odakle su poslane i mjesto u koje su poslane, da ne bi po tim detaljima fašističke vlasti ušle u trag licu, koje nam je izručilo ta dva interesantna dokumenta.

FAŠIZAM NA KRASU JE — „ČVRST“!

Naše ljudstvo tjera se silom u fašističke organizacije

Trst, augusta 1933. Kako je fašizam na Krasu čvrst i kako je Kras »talijanski najbolje se vidi iz ove vijesti, koju objavljuje tršćanski »Piccolo«, a koju donosimo u doslovnom originalnom talijanskom tekstu:

NUOVI AMMESSI AL PARTITO nei Fasci della Provincia

La Federazione dei Fasci di Combattimento trasmette il seguente elenco di nuovi ammessi al P. N. F. della Provincia:

Fascio di Duttogliano, Tavcar Luigi, Sturman Giuseppe, Zivec Giuseppe, Sirca Leopoldo.

Fascio di Gropada, Milcovich Carlo, Pecchiar Matteo, Vidic Giovanni.

Fascio di S. Michele di Postumia, Avsec Giuseppe, Avsec Francesco, Biscak Antonio, Biscak Giuseppe, Bratina Francesco, Cvetnic Giovanni, Cvetnic Andrea, Cvetnic Cristiano, Cucek Giovanni, Dolgan Andrea, Castelic Francesco, Ferrollo Lodovico, Fidel Giuseppe, Hrescak Francesco, Hussu Giuseppe, Kaluza Francesco, Kaluza Francesco fu Andrea, Kaluza Ladislao, Kaluza Giovanni di Giovanni, Kaluza Giovanni, Kaluza Paolo, Kaluza Stefano, Kapel Antonio, Kapel Santino, Kastelic Francesco, Karoli Federico, Klebar Giovanni, Kuret Luigi, Morelli Milano, Penko Massimiliano, Sedmak Antonio, Smrdel Antonio, Smrdel Luca, Smrdel Giovanni, Stegel Giovanni, Srebot Martino, Srebot Giuseppe, Rebullia Federico, Za-

fret Antonio, Zafret Antonio fu Giuseppe, Zafret Francesco, Zagar Antonio, Zelko Adolfo, Zelko Francesco, Znidarcich Antonio, Zrimsek Francesco, Pozar Giovanni, Rebec Antonio, Srebot Andrea, Kapel Antonio, Samsa Francesco, Ovein Michele, Kaluza Carlo, Valencic Giovanni, Zelodec Antonio, Ovcin Vincenzo, Kaluza Giacomo, Knafelc Francesco, Runtic Giovanni.

Novi članovi fašja u Dutovlju prisilno upisani već po svojim prezimenima pokazuju, da su — Talijani i fašisti... Ako neko prezime nije slovensko, onda je nedavno dobilo silom talijansku formu.

MLADI FAŠISTI NISU NAROČITO DISCIPLINOVANI.

Trst, augusta 1933. — U posljednje vrijeme sve se češće događa, da pokrajinski sekretarijat u Trstu isključuje iz omladinske fašističke organizacije mladiće, koji pokazuju da nisu dovoljno disciplinovani. To je i razumljivo, kad se uzme u obzir, da su u fašističkim organizacijama članovi upisani većinom prisilno, bez svoje specijalne želje. Svako mora biti član organizacije... Ovih dana objavili su tršćanski listovi vijest, da je tršćanski pokrajinski sekretar izbacio iz organizacije Claudia Zampieria, Guerrina Colauttija, Guida Bionna, Lucia Franceschini, Vasca Filindassija, Lucia Berrania, Vinicia Berrania, Vittoria Chittera.

NEPOKORNOST FASISTICKIH MJESNIH SEKRETARA NA KRASU.

Trst, augusta 1933. — Opaža se, da nisu nepokorni samo članovi fašističkih organizacija, nego se u posljednje vrijeme događa, da više vlasti moraju da nastupaju čak i protiv fašističkih mjesnih sekretara, koji pokazuju, da se ne pokoravaju u svemu svojim pretpostavljenima. Tako je ovih dana tršćanski fašistički federalni sekretar skinuo s časti sekretara organizacije u Prevalju i Hruševju, dra Assantija i Eugena Corvia. U dekretu se kaže, da su oni skinuti s položaja, »jer su kao sekretari sasvim propuštali da izvršavaju svoje dužnosti u vezi s položajem«. Komesarom odnošnih fašističkih organizacija postavljen je inspektor sežanske zone Grazioli. Kako vidimo prilike u fašizmu na Krasu nisu baš — »idealne«...

PROPADANJE GOSPODARSTVA

St. Peter na Krasu, julija 1933. (Agis). V zadnjem času sta šlj v Zagorju dve posevsti na boben. Davki so pobrali skoraj že vso živino iz hlevov. Pred tednom so eksekutorji odgnali neki revnejši družini iz Zagorja še zadnjo kravo. Ko je gospodinja, ki je bila sama doma, ugledala, da so ji odgnali živinče, je vsa obupana tekla za njimi in jih jokaje prosila, naj še malo počakajo. Za njene prošnje se niso zmenili in bi kravo tudi odgnali, če jih ne bi poklical domač gospod župnik, k je ponudil obupani ženi posojilo v znesku 250 lir. S tem je plačala davk in rubežne stroške, kravo so ji pa vrnili. To ni prvi in niti zadnji slučaj. Bojimo se pa jeseni, ki bo kmalu tu zahtevali od našega kmeta, da plača vse letošnje davke in razne druge dajatve, kar pa bo zmogel le malokdo.

Gospodarske razmere

v naših krajih

Točni plačnik

Prem, julija 1933 (Agis). — Ze pred enim in več leti so odvzeli našim kmetom svet za cesto, ki so jo popravili. Za odvzeto zemljišče, pa niso dobili naši ljudje do danes še nikake odškodnine kaj šele plačila. Ze večkrat so vložili prošnje na različne instance, a do danes niso dobili nikakega odgovora. Gospodje na merodajnih mestih v Reki ali kjerkoli mendaj spižo. Ne upoštevajo žalostne razmere našega gospodarja, ki se mora boriti za svoj obstoj kot še nikoli. Za vsako prošnjo, ki jo vložil kmet, pa mora plačati kolek; ker ne zna jezika, more plačati kakemu tujcu po 10.— in več lir, da mu naredi prošnjo. Poleg tega ima tudi druge troške, a vse zastonj.

PREVOZ LESA.

Knežak, avgusta 1933 (Agis). — Naša dolina ni rodovitna, zato smo se Pivčani že od nekdaj preživljali prevozom in prodajo lesa in z delom v gozdu. Za prevoz lesa iz gozda na postajo v Trnovo smo dobili za vsako »furo« od 150—200 lir, danes dobimo 30 lir ali pa še tega ne. Za »furo« od škrvanove žage na Baču pa do Trnovega nam plačajo 15, kvečjemu 18 lir. Pri tem zgubi ves dan en delavec in par konj. S takim zaslužkom naj si plačujemo hrano ali kupimo konjem ovsa, ali naj imamo za popravilo voza in razne druge majhne stroške. Ne plača se, ker pri vsem delu in trudu ni faktično nikakega zaslužka, prej škoda. Ali kaj naj počnemo, kam naj se obrnemo? Drugega dela in zaslužka ni. Lastne gozdove, kolikor smo jih imeli, smo jih izsekali tako, da danes nimamo niti za domačo rabo. Kar rabijo delavcev pri vojaških in drugih napravah so, ali sami vojaki ali pa delavci iz Italije. Le tu pa tam je zaposlen kak domačin. Nam ne zaupa jo, pa saj tudi mi ne njimi!

LETOVIŠCARJEV NI.

Divča, avgusta 1933. (Agis). — Velika beda, ki vlada v Trstu dovolj jasno označuje dejstvo, da letos v celi vasi in drugod, kot v Rodiku, ni skoro nobenega letovišcarja. Običajno sta bili baš ti dve vasi polni Tržčanov, ki so prišli semkaj preko poletja. Prešnja leta ob takem času ni bilo mogoče dobiti v Divči niti ene prazne sobe, ker je bilo vse oddano. Ljudje so s tem večsih dobro zaslužili. Letos pa je to odpadlo. Sploh pa je obisk tujcev tako minimalen, da o tem niti govora ni. Obiska škocijanske jame, za katero služi Divča kot izhodna postaja, ni skoro vredno omenjati. Le sem pa tja pride iz Trsta kaka skupina mladine, najrajši v uniformah. Ti pa gledajo v prvi vrsti na to, da bi kje kaj zastonj pojeli.

Lepo je označil življenje v Divči nek tujec, ki je rekel, da v Divči ljudje samo še umirajo. Domačini le še z začudenostjo gledajo, kaj se godi okoli njih in, čemu vsa velika dela na cestah, hribovih itd.

DVAKRAT MORAJO PLAČEVATI...

Reka, avgusta 1933 (Agis). — Sicer je že nekaj mesecev, kar se je zgodilo ta slučaj. Da pa ožigosamo postopanje italijanskih oblasti napram našim ljudjem navajamo ta dogodek, ki ni ne prvi in gotovo tudi zadnji ne. Ker naši ljudje niso večji italijansčine, se je že večkrat pripetil slučaj, da so en in isti znesek plačali dvakrat. Tako je tudi Vrh Marija iz Ratečevega brda, št. 14. dobila plačilni nalog oz. poziv, da plača pristojbine zemljknižnega urad v Il. Bistrici. Omenjena je sicer dokazala s potrdilom, da je zahtevano pristojbino že poravnala. Kljub temu so pa zahtevali, da plača ponovno znesek Lir 350.—. Ker ni hotela na to pristati, je morala odsedeti 12 dni v bistriških sodnijskih zaporih. Razni činitelji in državni nameščenci v naših krajih zadnje čase kaj brezobzirno postopajo in izkoriščajo naš narod, ker vedo, da naš človek nima nikjer nikake opore in da njegovi dokazi, pritožbe in upravičene zahteve so — bob v steno!

SMESNI KONGRESI

Trst, avgusta 1933. (Agis). V preteklem aprilu se je vršilo vespolno sindakalnih sestankov, kongresov in skupščin. Ob takih prilikah se sestanejo fašistični hijerarhi iz vseh pokrajin. Ti sestanki se pa vršijo brez programov in brez sklepov. Zanimivo je pač to, da je kongres industrijskega fašističnega sindakata, ki šteje 2 in pol milijona članov, trajal celi dve uri. Udruženje, ki šteje toliko množino članov, bi pač moglo na svojem letnem sestanku, imeti vespolno novih predlogov, zahtev, ugotovitev itd. So mogoče fašistični sindakati tako dobro urejeni, da sploh ne potrebujejo nikakih ukrepov in sprememb? Nekaj drugega je: vse delovanje se more vršiti po nalogu in na zahtevo g. Mussolinija. Taki sestanki so samo pesek v oči številnemu članstvu. Tudi če bi si kdo izmed delegatov, dovolil sprožiti neko vprašanje, ki ni v skladu z višjimi nalogi, bi bila njegova »pre-drznost« kmalu ožigosana kot zločin. Ob takih prilikah se vrste sami govori in slavospevi in ko se ti zaključijo, se zaključijo tudi sestane. Seveda, njihovo časopisje molči o tem, ker mora!

CRKVA I MUSSOLINI

u molitvama i propovjedima tršćanskog biskupa

Trst, augusta 1933. — Dne 30. jula održan je u Kopru euharistijski kongres, za koji su se pripreme vršile dugo vremena. Po izvještajima u talijanskoj štampi čini se, da je taj kongres uspio vanredno i da je crkveno slavje u Kopru bilo veličanstveno. Mi se ne ćemo upuštati u opisivanje tog slavja, tek želimo da istaknemo, da je u tom euharistijskom kongresu uzeto velikog i vidljivog učesća i fašizant. Nisu bili prisutni samo predstavnici vlasti, nego i predstavnici fašističkih organizacija u velikom broju. Fašističku stranku zastupao je glasoviti Almerigogna, koji je sada sekretar koparskog fašija, a kojega naš narod pozna po mnogim zlodjelima, naročito po napadajima na naš narod u povodu raznih crkvenih svečanosti na Koparštini... U procesiji, koja je priredjena povodom euharistijskog kongresa u Kopru, učestvovala je fašistička milicija oboružana, pa nekoliko četa avangarde, balilla s puškama itd. O tome svemu izvještava i fašistička štampa. Fašistička štampa opširno piše i o držanju biskupa Fogara na kongresu. Pa tako među ostalim nalazimo u izvještajima »Piccola« i »Popola di Trieste« da je biskup Fogar nekoliko puta pozvao narod na molitvu za Ducea, koji je »spasio Italiju« i »koji je tako lijepo znao da spoji ljubav prema domovini s ljubavlju prema crkvi«. U katedrali je biskup Fogar održao veliku propovjed, u kojoj je govorio srdačno o Duceu. »Piccolo« kaže: »S akcentom punim oduševljenja i zahvalnosti biskup je zatim govorio o Mussoliniju, zamolivši od svevišnjega božanski blagoslov, pozivajući vjernike

da u njemu gledaju čovjeka, koji je dao talijanskim katolicima Domovinu i koji stvara svijetu mir«.

Zatim je biskup pozvao vjernike, da se pomole za Papu i Ducea, »koji je tako zaslužan za crkvu«, da se pomole za fašističku vladu i za političke predstavnike istarske pokrajine... I poslije podne, na otvorenu euharistijskog kongresa, kako piše »Piccolo«, Fogar je držao govor, u kome je veličao Mussolinija,

koji u svakoj prigodi pokazuje, kako poštuje katoličku stvar«.

Još jedan govor održao je biskup Fogar kad je blagoslivljao more. Mjesto, s kojega je imao da blagoslovi more bilo je naročito aranžirano i Fogar je imao da stane između dva velika fašistička liktorska znaka, koja su bila za tu prigodu naročito postavljena. Pored tih liktorskih znakova bio je tu izložen i jedan simbolički lav svetoga Marka... Biskup Fogar je u toj simboličkoj imperijalističkoj dekorativnosti blagoslivljao more i održao je još jedan govor o Mussoliniju, a kad je svršio govor glazba je svirala fašističku himnu »Giovinezza«, u kojoj dolaze i takve riječi, koje ne spadaju sigurno u crkvenu svečanost i koje čak crkva ne može da odobri. U toj se himni govori o bodežima i bombama, koje će praskati, o pokolju onih, koji su protiv fašizma itd. I na koncu je ta himna bila još popraćena raznim poklicima i pljeskanjem. Što također ne spada u crkvene svečanosti i funkcije blagoslova, čak ni onda kad se blagoslivlje »talijansko more«.

SIROTTI ŠE VEDNO ROVARI

Sirottijev režim postaja dan za dnem hujski in med slovensko duhovščino se vedno bolj množijo skrbi za naše ljudstvo, kateremu je ohranila v cerkvi poslednje versko in kulturno zatočišče. Goriški administrator namešča po slovenskih vaseh ob vsaki priliki nove italijanske duhovnike, ki izganjajo slovensko besedo iz cerkve in ovajajo slovenske duhovnike, češ, da zbirajo v cerkvah slovensko deo in jo odtujujejo od italijanske domovine. Sirotti pa svojega delovanja in rovarjenja proti slovenski duhovščini in našemu ljudstvu ne omejuje le na ozemlje goriške škofije, marveč hujska mlado italijansko duhovščino iz drugih škofij celo proti njeni cerkveni oblasti.

Tako su bili v dijaškem zavodu v Kopru namešteni za nadzornike trije italijanski semeniščniki. Te dni bi morali biti posvećeni za novomešnike. Pri vizitaciji pa so tržaškemu škofu Fogarju nenadoma odrekli pokorščino. Postavili so se mu po robu, češ, da kot duhovnik slovenskega ljudstva ne bodo vzgajali v njegovem jeziku. Zaradi tega je tržaški

škof odklonil posvetitev. Nekaj dni pozneje pa so škofa skesano prosili odupuščanja in mu priznali, da jih je nauhujskal k nepokorščini sam goriški apostolski administrator Sirotti.

V Lokavcu pri Ajdovščini so pred dnevi slovesno blagoslovili novo cerkev. K blagoslovitvi je prišel tudi Sirotti, ki pa ni hotel pristati na to, da bi pri obredih sodelovala slovenska duhovščina. Vsa cerkvena slavnost se je izpremenila v fašistično manifestacijo, na katero so s silo prignali tudi precejšnje število slovenskih Vipavcev.

V zadnjem času so se pričele v Gorici znova širiti govore o skorajšnjem imenovanju novega goriškega nadškofa. Iz okolice administratorja Sirottija izhaja vest, da bo za nadškofa imenovan neki italijanski cerkveni dostojanstvenik. Slovenska duhovščina se imenovanju Italijana upira, ker ima že s Sirottijem sila žalostne izkušnje, vendar pa ni pričakovati, da bo Vatikan upošteval njene zahteve. Slovenske duhovnike tolažijo, da bo novi nadškof v narodnostnih ozirih nadvse tolerantan.

SLOVANSKI DUHOVNIKI BREZ PLAČE

Fašistična oblastva delajo pri nastavljanju slovenskih in hrvatskih župnikov vse mogoče ovire. Število slovenskih duhovnikov, ki so bili namešćeni po objavi italijanskega konkordata (spomladni 1929) lahko sešteješ na prste. Generalni državni tožilec v Trstu, ki ima v smislu konkordata pravico, da vložiti »veto« proti nastavitvi župnika ali stalnega upravitelja, te svoje pravice pridnega izrablja. Svoje privoljenje bi moral izreči s tem, da izda tako zvani »Nulla Osta«. Tudi proti slovenskim duhovnikom najde vedno kakšen izgovor. Tako

je ostalo vse polno duhovnikov v vseh primorskih škofijah brez plače, ki bi jo morali prejemati iz verskega fonda.

V smislu konkordata morajo duhovniki po namestitvi sestaviti takozvano »fasijo«, da se jim na podlagi te odmeri kongrua. Toda državna oblastva teh vlog ne rešujejo. Tako se dogaja, da je na primer v tržaško-koprski škofiji nekaj duhovnikov, ki so že od leta 1929 brez plače. Tudi na Goriškem so še taki primeri. Ljudstvo bi jim rado pomagalo, toda radi hude gospodarske stiske jim ne more.

ITALIJANSKI DUHOVNIK PROTI DOMAĆEMU LJUDSTVU

V Dekanah pri Kopru

sedanji italijanski duhovnik le še kratko pridiga slovensko, pa še to tako, da ga ljudje ne morejo umeti. Može je rnejenja, da se ne izplaća učiti slovenske zares, kakor so to storili nekateri redki gospodje laške narodnosti. Seveda: on je potomec potujćenih, v Trst

priseljelih Slovencev; tako seme je najboljši strupeno. Ko so mu rekli ljudje, zakaj da je slovenska pridiga tako kratka, laška pa dolga, je odvrnil, da je to le ena stopnja k nadaljnji odpravi slovenske. Enake razmere vladajo v Pomjanu.

KONGRES SLAVENSKIH KATOLIĆKIH INTELKTUALAĆA U POZNANJU

u svojoj rezoluciji protestuje zbog postupka fašizma u Julijskoj Krajini

U danima od 23 do 25 prošlog mjeseca održan je u Poznanju u Poljskoj peti kongres slavenskih katolićkih inteligencija, to jest slavenskih akademika i seniora. Na tom kongresu učestvovali su studenti univerze Čehoslovaci, Jugoslaveni, Poljaci i Ukrajinci. Kongres je obavio rad i donio mnoge zaključke. Nas interesuje rezolucija, koja je donesena i izglasana posljednjeg dana zasedanja kongresa i u kojoj se govori, u četvrtjoj točki, i o položaju Slavena u Julijskoj Krajini. U toj se točki rezolucije kaže doslovno:

»Peti kongres slavenskih katolićkih intelektualaca u Poznanju je sa žaljenjem saznao za teške krivice, koje se događaju ljudima u Italiji. Kongres šalje izraze svoje simpatije i pune solidarnosti trpećim slavenkim katolicima u Julijskoj Krajini. U junackom boju, koji biju za prirodne pravice svojega naroda, neka ih bodri svijest, da je njihov boj ujedno boj za opća, vječna načela katolicizma i za veliku ideju jednakopravnosti Slavena u okviru katolićke crkve«.

Ova rezolucija ima veliko značenje, ako uzmemo u obzir značenje, koje ima u slavenkom katolićkom svijetu organizacija slavenskih katolićkih intelektualaca, koji ovim svojim kongresima, koji se održavaju svake godine, pored učvršćivanja specijalnih katolićkih ideja, rade pozitivno i na učvršćivanju slavenske misli. Ova je rezolucija štampana u mnogim slavenskim katolićkim listovima, a sigurno će biti i u Rimu zapažena. To je u ostalom i prvi cilj rezolucije

Italija sprema rat?

»NAROD NEKA CRKNE OD GLADI, ALI TVRDAVE SE MORAJU GRADITI«

Trst, augusta 1933. — U svom broju od 4 o. m. donosi tršćanski »Popolo di Trieste« članak pod gornjim naslovom. Kad smo opazili taj članak mislili smo, da se radi o Italiji, jer je ta rečenica savršeni izražaj onoga, što se sada događa u Italiji. Narod krepava od gladi, a tvrdjave se grade. Medjutim, kojeg li začudjenja, kad smo čitali članak: »Popolo« u tom članku

ironički govori o naoružavanju — Češko-slovačke!!! Ovoliko bezobraznosti i ovoliko prepotencije može da se nadje samo u fašističkoj štampi. Ono, što »Istra« donosi u svakom svom broju o naoružavanju Italije najbolje dokazuje, da se rečenica »Il Popolo puo crepar di fame, ma devono essere costruite fortezze« — može odnositi samo na Italiju.

GORIŠKI AERODROM

Postojna, avgusta 1933. (Agis.) Na aerodromu, ki so ga že pred leti pričeli graditi v neposredni bližini Gorice, so letos dokončali še tri velike hangarje. S tem delom je nekako izpolnjen prvotni načrt tega velikega letališća, ki je eno izmed najvećjih in najmodernije urejenih v Italiji. Poleg tega je pa tudi zelo važno, ker je v neposredni bližini meje. V hangarjih je nad 90 aeroplanov, prostora je pa še za toliko aeroplanov. Svet, na katerem je danes letališće, je bil odvezet našim kmetom iz Mirna, Gorice in Štandreža. Prej so bile tod najrodovitnejše njive, na katerih se je pridelovala vsa zgodnja zelenjava, ki se je razpošiljala širom po svetu. Gorica in okolica je bila prej znana tudi kot miren kraj. Danes je to drugače. Res je, da s trgovskim in

tujskim prometom se ne kali miru niti Gorici, še manj okolici. Pač pa z vojaškim. Zrakoplovi dnevno brncijo po zraku in časih v zelo velikem številu zlasti nad mestom samim. Vežbajo se v vojaških vajah in se pripravljajo za bodočo vojno. Zato naši ljudje kaj malo zaupajo paktu štirih in zagotovilu desetletnega miru.

Goriško letališće je tehnično zelo dobro izvedeno in je dobro zvezano z okolico, zlasti z Gorico. Iz mesta vodi lepa cesta, ki je betonirana pred letališčem, ki ga hodiju občudovat višji častniki italijanske armade.

Hangarji so pisano barvani, ali kakor pravijo Italijani »pitturati a chiazze«, da se zlepa ne opazijo iz zračne višine.

LETALIŠĆE POD VREMŠĆICO

Vreme, 5 avgusta 1933. (Agis.) Kdor potuje skozi vremsko dolino po novi cesti mimo Famelj, čez takozvani Gaberk pod Vremščico, opazi na desni strani ceste veliko vojaško letališće. To letališće grade že skoro pet let. Izgleda pa, da ga ne mislijo popolnoma končati, ker ne delajo na njem nič že dve leti. Straži ga stalno vojaška straža. Velik teren obsegajoć do 700x900 m leži tik ob železnici; v neposredni bližini je tudi vojaška postaja. Vso zemljo so odvezli kmetom in s tem zadali njihovemu gospodarstvu smrten udarec. Sicer je res, da so pred kratkim dali nekaterim nekaj odškodnine, toda bila je tako majhna, da se o njej niti ne spleća govoriti. Pla-

ćali so 80 stotink za kvadratni metar zemlje. Prizadeti kmetje iz vasi Brezec, Gradišće, Gorice, Sp. Ležeće in tudi iz Škocjana so bili s tem ob svoje najboljše travnike in pašnike. V zvezi s delom na letališču pa so pokvarili še toliko drugoga zemljišća v okolici, iz katerega so dovažali zemljo, pesek, kamenje itd. Res je, da kmetje zaslužijo včasih kaj s prevažanjem materiala, a to je le delno in teško zaslužno nadomestilo za vse to kar so jim vzeli. Čuditi se je le ubogim kmetom, ki poleg vseh šib, ki jim tepejo, poleg velikih davkov in drugih bremen, drže svoja posestva v veliki večini trdno in skoro brez dolgov.

Z VOJAŠKIMI UTRDBAMI NADALJUJEJO

Postojna, avgusta 1933. (Agis.) Z vojaškimi utrdami se Italijani niso omejili samo na obmejni pas, ampak utrjujejo tudi oddaljenije kraje. Tako bodo v kratkem pričeli z utrdami tudi nad Reško dolino po poboćju Tabora. Cesta, ki so jo že pred letom pričeli graditi, napreduje vsled trdega terena zelo počasi. Dogotovili so jo v dolžini kakih 6 km in to iznad vasi Mereće pa do vasi Rateće brdo. Sedaj nadaljujejo z delom od Mereće proti Trnovem. Naredili so pod »Jezzinovim školom« 20

metrov visoko škarpo, čez katero gre cesta. Pri delu je zaposlen nekaj domaćinov. Delajo 8 ur dnevno ter dobijo po 1.30 lire na uro. Napovedano je vojaštvo, ki pa bo večji del zaposleno pri delu za nove utrdbe, ki bodo baje tik nad cesto. Poleg utrdb bodo naredili tudi tri preseke po 1 i pol m široke in globoke več ko meter. Preseke bodo vezale pivsko cesto in novo vojaško cesto pod Taborom; služile bodo le pešcem in bodo izključno vojaškega značaja.

MILIJONI ZA ČRNO ARMADO

Trst, avgusta 1933. (Agis.) Dne 21 aprila na dan obletnice »rojstva Rima« je sprejel poveljnik generalnega štaba milice Terruzzi predsednike vseh fašističnih konfederacij, 13 po številu. Predsedniki konfederacij, kot vsi oblastveniki v Italiji, svobodno razpolagajo z vplaćanimi svotami članarine, katere gredo v milijone, so ob tej priliki po-

klonili Terruzzi-ju lepo darilo. Prinesli so mu obvestilo, da so vse konfederacije sklenile darovati pet let zaporedoma po 1 milijon lir za »Opero di provvidenza della milizia«. Ubogi italijanski kmet, delavec in uradnik in med temi tudi naše ljudstvo, mora direktno in indirektno podpirati Mussolinijevo črno armado.

GRADNJA SMODNIŠNIC PRI HRUŠICI

Hrušica, avgusta 1933. Nenavadna gradbena delavnost, ki jo naš list zaznamuje vzdolž vse meje v Jul. Krajini, kjer se s polno paro gradi vsakovrstne vojaške objekte, se v zadnjem času opaža tudi po vsej najbližji okolici Podgrada, zlasti pa med Hrušico in nad vasjo Raćice ob glavni reški cesti.

Na zemljišču, ki ga domaćini nazivajo »Na Kalinah« pa tudi »Pod goru«, med Hrušico in Podgradom, so v kratkem času zgradili 17 stavb. Med temi je tudi stavba z nekakšnim cerkvenim stolpom, kar naj bi na nepoučene napravljalo vtis povsem mirne vasice s cerkvijo. Toda v resnici so te hiše namenjene povsem drugim svrhnam. Vse razpolagajo s prostornimi kletmi, v katerih bodo brčkone spravili velike zaloge smodnika, orožja itd. Prav v bližini teh so zgradili nekako podolgovato stavbo za smodnišnico ter rezervar za vodovod. Na prostornem zemljišču pod bivšim »Narodnim domom« v Podgradiu pa bo kmalu dograjena velika in obsežna vojaška kasarna.

Na vseh teh gradnjah so zaposleni po večini le delavci iz Južne Italije. Le-te plaćujejo po liru in 20 cent. na uro. Domaćinov je le malo, pa jih tudi ne pustijo v bližino objektov. Uporabljajo jih le za dovažanje stavbnega materiala ter hrano in vodo za delavce.

Slično mrzlično delavnost se opaža tudi tik nad Raćicami in v bližini nove avtomobilske ceste Trst—Reka. Tudi tu gradijo veliko smodnišnico ter druge vojaške objekte. Ljudje se s skrbjo sprašujejo, čemu vsa ta mrzlična dela, ko pa njihovo časopisje in njih predstavniki ob vsaki priliki povdarjajo napore Italije za dosego svetovnega miru. Pri vseh teh gradnjah, ki zahtevajo velikanske finanćne žrtve, h katerim mora prispevati v najvećji meri prav naš živelj, ki mu vrhu vsega še prisilno odvzemajo zemljišća za te gradnje, ni pa niti toliko vpoštevan, da bi bil pri teh delih zaposlen. Domaćin nima nikjer kruha. Kar pa mu je še ostalo, uničujejo poživljene fašistične tolpe in temni lužnjaški elementi, ki so jih vojaške oblasti od kdo ve kod prignale skupaj. (rob)

VELIKE VOJAŠKE VAJE NA KRASU

Sežana, avgusta 1933. (Agis.) Na Lapadi, Čebolovci in Vremščici se vrše velike vojaške vaje. Vasi so polne vojaštva. Škoda, ki je trpi ljudstvo na poljih, je ogromna, če pomislimo na ozke razmere v katerih živi kraški človek. Pomisliti moramo pa še poleg tega na veliko brezobzirnost vojaštva, ki meni nič tebi nič, zavozli top tudi na sredo žitne njivice. S kakim občutkom gledajo naši kmetje na tako početje, si lahko mislimo. Te vaje se ponavljajo vsako leto v istem času in se jih ljudstvo že vnaprej boji. Lansko leto se je namreć zgodil slučaj, da sta padli na sredi vasi v Divači dve granati, ki sicer nista povzročili, razen strahu in nekaj škode, ni-

kakih žrtev, ker sta se odbili ob kraških zidovih. Granati sta zgrešili svoj cilj za celih 800—1000 m zračne črte.

OFICIRSKA SOLA

Reka, avgusta 1933. (Agis.) Eno izmed novih vojašnic v Trnovem pri Il. Bistrici, katera je bila prej namenjena za stanovanje oficirjem, bodo baje uporabili za oficirsko solo.

VOJASTVO V TRNOVEM IN OKOLICI
Reka, avgusta 1933. (Agis.) Trnovo in okolica je polna vojašćine, ki je prišla na vaje. V prvi polovici julija je bil 5. regiment iz Pulja, za njim je prišel 25. regiment iz Palmanove. Pravi, da se artilerija stalno nastanila v novi vojašćnici.

BROJEVI KOJI GOVORE

DA JE FAŠIZAM UPROPASTIO ITALIJU, DA JE MUSSOLINI KOMEDIJANT, DA NIJE ISTINA ONO, ŠTO SE U FAŠISTIČKIM LISTOVIMA PIŠE O BLAGOSTANJU POD FAŠIZMOM I DA FAŠIZAM VODI ITALIJU U POTPUNU EKONOMSKU PROPAST

Iznosimo danas brojeve, koji su izvadjeni iz fašističkih službenih statistika i upoređeni s brojevima iz ranijih isto tako službenih statistika, a odnose se na promet talijanskih državnih željeznica, na promet robe i putnika, na broj željeznice i plaće željezničkog personala. Ti brojevi najbolje i bez ikakvog komentara dokazuju, da je u Italiji stanje takvo, da iz godine u godinu sve pada, da sve vodi potpunoj propasti. Ništa ne karakteriše fašizam i stanje u Italiji pod fašizmom, bolje nego baš ove cifre. Eto, prva stavka odnosi se na приход državnih željeznica u Italiji:

Roba i putnici:
Od jula 1926. do juna 1927 L 4.841,364.00
Od jula 1931 do juna 1932 L 3.328,368.381

manje L 1.512,995.619

Taj se deficit mora podijeliti na slijedeće:

Prispjeli putnici:
Od jula 1926 do juna 1927 L 1.703,852.258
Od jula 1931 do juna 1932 L 1.261,440.250

manje L 442,412.008

Prispjela roba, prtljaga, psi:
Od jula 1926 do juna 1927 L 3.137,511.742
Od jula 1931 do juna 1932 L 2.110,021.716

manje L 1.027,490.026

Putnici u klasama:

Juli—juni 1926—1927		Juli—juni 1931—1932		manje
I. klasa	2,842,426	1,482,398	1,360,028	
II. klasa	13,030,959	8,261,834	4,764,125	
III. klasa	101,956,924	73,783,562	28,168,362	
	117,830,309	83,532,794	34,297,515	

Finansijski efekat:

I. klasa	L 174,383,249	108,759,055	65,624,194
II. klasa	L 485,517,651	352,030,612	133,487,039
III. klasa	L 1,043,951,158	800,650,583	243,300,575

U vremenu od jula do oktobra 1932. manjak je iznosio za

putnike L 48,289,084
roba itd. L 131,414,719

ukupno L 179,703,803

Izdaci na personal:
juli 1926 do juni 1927 L 2,316,539,165
juli 1931 do juni 1932 L 1,803,251,702

manje za L 519,287,463

Od 1926 do 1927 namještenika je bilo:
administrativnih 16,200
egzekutivnih 155,117

ukupno 171,563

Od 1931 do 1932:
administrativnih 1,245
egzekutivnih 126,628

ukupno 142,828

Manje:
administrativnih 1,245
egzekutivnih 27,489

ukupno 28,734

Iz posljednjih cifara se vidi da je u posljednjih 5 godina bilo otpušteno željezničkih namještenika 28.734, a nadnice snižene za L 513,287,464.

V SEDMIH LETIH SO PLAĆE PADLE ZA 55 OD STO

Trst, avgusta 1933 (A. g. l.) V maju so določili plaće luščilcem riža za tekoče leto. Listi so poročali o sklenjenem dogovoru, med delavci, oz. delavskimi zastopniki in delodajalci, zelo povojtno. Pisali so, da so pogodbo sklenili z obobjestransko zadovoljnostjo. Povedo pa ne, če so nove mezde večje ali manjše od lanskega leta. Navajamo radi pregleda točno statistiko, iz katere je razvidno, da so se plaće luščilcev riža znižale v zadnjih sedmih letih za 55%, med tem ko je cena živilom padla le za 25%. Toraj za celih 30% se je poslabšal položaj italijanskega delavca te stroke!

V letu	Plača na dan v lirah:
1926. (pogodba)	19.50 do 21.80
1927. (pogodba)	16.50 „ 18.90
1928. (določba)	16.50 „ 18.30
1929. (pogodba)	15.70 „ 17.40
1930. (pogodba)	15.85 „ 17.55
1931. (pogodba)	13.15 „ 14.55
1932. (določba)	10.— „ 11.10
1933. (pogodba)	3.80 „ 9.75

Pripominjamo, da ni velike krize v produkciji riža, ker ga država uporablja kolikor le more, da tako skrči uvoz pšenice. Denar, ki se trga italijanskemu delavcu, gre v druge namene.

VANJSKA TRGOVINA ITALIJE - PADA

Trst, avgusta 1933. Prema službenim podacima uvezeno je u Italiju u prvih šest mjeseci ove godine robe u vrijednosti od 3.909,921.398 lira, a vrijednost izvezene iznosila je 3.120,087.532 lira. Prema tome iskazuje se deficit u iznosu od 789,833.866 lira.

VELIKI EMIGRANTSKI TABOR V ČRNOMLJU

PRISRČEN SPREJEN UDELEŽENCEV — ŠTEVILNE DELEGACIJE EMIGRANTSKIH DRUŠTEV — POVORKA PO MESTU — GOVORI PREDSEDNIKA Dra IVANA M. ČOKA IN ANDREJA GABRŠČEKA — RESOLUCIJA — SLAVNOSTNA AKADEMIJA

Lepo in prijazno mesto Črnomelj ki leži v valoviti dolini ob podnožju Kočevskih hribov, bilo je v svečanem raspoloženju. Že v soboto so bile hiše okrašene s zastavami, nekatere celo z zelenjem in cvetjem. Z zgradbe posojilnice na glavnem trgu, kjer je zasedal Direktorij vili sta se dve dolgi zastavi, balkon pa je bil okrašen z zelenjem med katerim je bila naslikana silhueta Julijske Krajine. Povsod cvetje, zastave in živi razgovori. Meščani so pričakovali goste. Nekateri so prišli že v soboto. Tako so bili v soboto tu vsi člani Zveznega direktorija, s predsednikom dr. Ivanom M. Čokom, ki so prisostvovali seji, in dalje zastopnik »Istre«, Istarskog akademskog Kluba, zadruga Istarski dom iz Zagreba, društva »Istre« iz Novog sada, »Istre—Trst—Gorice« iz Beograda, ter »Soče« iz Celja.

Glavno število udeležencev pa se pričakavalo za nedeljo dopoldne. Že zgodaj jutraj je bilo po mestu vse živo. Godba je odsvirala obhodnico. Prišli su tudi že novi udeleženci iz bližnjih krajev, posebno številni »Triglavi« iz Karlovca je bil zelo živahan.

Nekaj pred deveto uro se je formirala povorka, ki je z godbo na čelu odšla na kolodvor da dočeka goste iz Ljubljane in ostalih delov Slovenije.

Mali kolodvor je bil prepoln ljudi ko je ob zvokih mestne glazbe prispel izletniški vlak iz Ljubljane. Srčno in glasno pozdravljeni so istopali »Taboraši« iz vagonov. Bilo je klicanja, pozdravljanja, petja prepoln kolodvor, živega in zdravega primorskega temperamenta.

Reditelji so imeli precej posla in skakanja s vso to živo in glasno množico, ki je s kolodvora krenilo v mesto. Na čelu je šla godba ki je neumorno svirala vesele koračnice, na to so sledile zastave. Naprej lepa zastava zagrebaške »Istre«, pa zastave iz društev Nabrežine, Bojlunca, Bazlovice iz Sv. Jakoba in Škedenja v Trstu ki so ih prinesli člani »Tabora« iz Ljubljane.

Po tem so sledila zastopstva več ali manj številna skoro vseh naših društev. Najštevilnejši je bil »Tabor« iz Ljubljane, ki je prišel s kompletnim tamburaškim in pevskim zborom. Pa »Orjem« iz Kočevja, »Soča« (Novomesto), »Soča« iz Celja, Orjem (Laško), Orjem (Trbovlje), »Istra«, Istarski akademski klub in Istarski dom iz Zagreba, »Istra« Novisad, Istra—Trst—Gorica (Beograd). Klub jugoslavenskih primorskih akademikov iz Ljubljane, Sokol III. in Jug. Matica iz Zagreba ter »Soča«, Ljubljana. Povorki se je priključilo mnogo domačega prebivalstva.

Povorka je krenila skozi glavne ulice mesta. Po potu so iz vseh oken klicali in pozdravljali rodoljubni meščani in tako iskazovali svoje simpatije in sočustvovalarja z zborovanci.

Na trgu je navdušenje doseglo vrhunec. Klicalo se je Jugoslaviji in Julijski Krajini. Globoko je delovalo na vse prisotne ko je vsa ta množica odpela slovansko himno. Povorka je s trga krenila v crkev, kjer se vršila

maša za padle žrtve.

Pri maši je pel pevski zbor »Tabora« iz Ljubljane, pod vodstvom pevovodje g. Venturinija. Slovenska maša ki jo je zbor pel skladno in precizno je na vse prisotne naredila globok vtis.

Po maši se je vršilo na glavnem trgu zborovanje, kjer se je zbrala množica emigrantov in domačinov. Tik pod balkonom posojilnice so se postrojile številne zastave, do njih glazba, in udeleženci. Z balkona je najprej pozdravil vse prisotne predsednik lokalnega emigrantskega društva »Krn« g. Martelanc in prečital sledečo brzojavko ki jo je tabor poslal našemu Kralju:

»Njegovomu Veličanstvu Aleksandru I., Kralju Jugoslavije — Bled«. Veliki tabor emigrantov iz Julijske Krajine zbran v Črnomlju pozdravlja junaškega Kralja Jugoslavije. Predsednik Martelanc.

Nato je prečital številne brzojavke kiso jih razne osebnosti in društva poslala taboru. In to brzojavke bana g. Marušiča, emigrantov iz Sušaka, Sokola Kraljevine Jugoslavije, pesnika Katalinića v imenu emigrantov iz Splita, »Oriema« iz Laškega, »Istre« iz Novoga Sada, Kluba Primork iz Ljubljane, Jeseniške »Soče«, Sokola III. iz Zagreba, Dra Iva Ražema, prof. Ribarića iz Kastva, Dra. Ružiča iz Sušaka.

Nato je prevzel besedo mestni župan g. Müller, ki je v kratkem, all lepem govoru v imenu domačinov pozdravil zbrane emigrante želeč jim uspeha v njihovem delu in končne osvoboditve Julijske Krajine. »Vedite, da ste tu kod doma, brajše med svojimi brati!« je končal g. župan.

Burno pozdravljen je nato govoril v imenu Saveza

predsednik Dr. Ivan Marija Čok. On se je v svojem govoru najprej spomnil naših žrtev Gortana in Bazoviških Junakov (po trgu je zaoril klik »Slava«). Nato se v imenu Saveza zahvaljuje vsem, ki so ta dan prihitali v Črnomelj, da zbrani na taboru protestirajo proti nasilju ki ga fašistična Italija vrši nad našim življenjem njenih meja. S trdno željo da bi naši sklepi imeli uspeha tu in tudi onstran meje. Zahvaljuje se rodoljubnemu prebivalstvu za spontan in skreni sprejem Črnomlja.

Emigrantski tabor, ki ga je organiziralo emigrantsko društvo »Krn« iz Črnomlja, ima namen, da na tem zborovanju prisotni emigranti iz Julijske Krajine zbrani iz vseh krajev Jugoslavije vzdignemo glas protesta in gnejeva proti nasilju ki ga fašistovski teror vrši nad njihovo zemljo.

Ker jim je bilo vsled nasilja onemogočeno ter uničeno vsako politično, kulturno, in gospodarsko življenje, morali so izven rodne zemlje nadaljevati borbo za čno zemljo in za ono ljudstvo, katero vsled terora fašističnega režima ne more protestirati. — Zato so se emigranti ki, so edini pravi predstavniki tega naroda, zbrali v Črnomlju da pokažejo celi Jugoslaviji in ostalemu svetu da je vsa politika ki jo vodi Italija napram Jugoslaviji neiskrena in neprijateljska

in da ne more priti do pravega zblizanja med obema narodoma dokler bo fašizem ubijal naše ljudi.

»Sedaj, ko se govori o nekem sporazumu — je govoril dr. Čok — med Jugoslavijo in Italijo o nekem t. zv. »Jadranskem paktu«, povemo vsem celi Evropi in vsemu Slovanstvu, prijateljem in sovražnikom, da do zblizanja ne more priti dokler Italija ne prizna našemu ljudstvu v Julijski Krajini, onih pravih katere pripadajo vsakemu kulturnemu narodu v Evropi. Toda nočemo samo obljub!

Zahtevamo, da se Italija pred mednarodnim forumom tudi dejansko obveže za vso obljube.

Kajti grenka izkustva so pokazala koliko veljajo njene »moralne obveze«. Dokler Italija ne bo pokazala resničnega in iskrenega hotenja da naš položaj v Julijski Krajini poboljša in povrne vse ukradene pravice, ne more in sme priti do zblizanja. Kajti vsako tako neiskreno zblizjenje ne bi bilo samo sramota in zločin ampak bi vsebovalo v sebi tudi klico fašističnega imperijalizma!

Nato je dr. Čok prečital sledečo resolucijo:

»RESOLUCIJA

velikega emigrantskega tabora v Črnomlju dne 6 avgusta 1933. Na velikem emigrantskem zboru v Črnomlju dne 6 avgusta 1933 zbrani emigranti iz Julijske Krajine in rodoljubno prebivalstvo Bele Krajine z ogorčenjem obojamo nekulturno in barbarsko postopanje fašistov z našimi brati v Julijski Krajini, katerim so odvzeli in uničili vse nacionalne, kulturne, prosvetne, gospodarske in socialne ustanove, gazeč jim vse najprirodnejše človečanske pravice. Pozivamo vso svetovno javnost, da vstane proti temu kulturnemu zločinu, ki se vrši javno in neovirano v srcu Evrope, ter da ga v interesu kulture in civilizacije onemogoči, ker bi sicer cela ta javnost nosila moralno odgovornost za tako vstvarjeno stanje, ki po izključno fašistovski krivdi krije v sebi stalno nevarnost za mir in korektno sožitje jugoslovanske in italijanske rase v srednji Evropi.

Izjavljamo svojim bratom onstran Snežnika svojo bratsko ljubezen in zvestobo ter neomajano solidarnost v njihovi borbi proti tučevemu nasilju za pravico in svobodo naše zemlje do končne zmage.

Ugotavljamo, da so bili vsi dosedani poizkusi zblizanja in ureditve prijateljskih odnosov med Jugoslavijo in Italijo kratkotrajni in brezuspešni, ker se je šlo molče preko trpljenja in krivic nad našim narodom v Julijski Krajini; opozarjamo z ozirom na vesti, da se ima skleniti neke vrste »Jadranski pakt«, da do dejanskega odkritosrčnega in predvsem trajnega miru in prijateljskega sožitja med obema državama ne more priti, ako Italija ne preneha z nasiljem proti slovanskomu prebivalstvu Julijske Krajine, ako mi ne popravi vseh starih krivic in vrne vse odvzete pravice ter da mednarodne garancije za resnično neovirano in nemoteno svobodno življenje naših narodnih množic v Julijski Krajini.

Vsi prisotni so s glasnim pritrujevanjem in gromkimi vsiklji podkrepili ta manifest in dolgo aplaudirali govorniku.

Za njim je prevzel besedo stari goriški borec in novinar Andrej Gabršček. Gospod Gabršček je pričel: — »Z dna svojega srca vas pozdravljam bratje Slovenci! Tako je pričel idealni oče goriških Slovincov dr. Karol Lavrič slavno znani Sempaki Tabor dne 18 oktobra 1868 tam pod sivim Čavnom pred Špacapanovo gostilno, tako ogovoril deset tisoč prebujenih goriških in sosednih Slovincov, ki so bili pridrli od blizu in daleč na Sempasko polje da tu manifestirajo svojo vzbujeno slovansko zavest in formulirajo svoj program za bodoče svoje politično, gospodarsko in kulturno delovanje in tako z vsem povdarkom zavednih mož pokažejo avstrijskim oblastvom da se hoče tudi zavedni slovenski narod poslužiti vseh ustavnih vsvoboščin in boriti se z vso odločnostjo za svojo boljšo bodočnost. Leta 1868 je sjašno zapisano v zgodovini našega naroda kot leto Taborov prvih javnih velikih skupščin pod milim nebom, kamor prihaja na tisoče in tisoče prebujenega naroda pod vodstvom svojih zastav in svojih voditeljev, ki povedejo naš narod k soncu svobode, omike in sreče prav po Lavričevem geslu: »Vse za narod, svobodo in napredek.«

Nato je govornik orisal napore goriških rodoljubov proti avstrijskih administracij in

talijanski asimilaciji. Boriti so se morali proti germanski, avstrijski politiki, katere ost je bila uperjena na morje in je vodila preko naše zemlje. Gigantske borbe, ki so jih morali voditi naše ljude da na svoji grudi in v svoji biši izvojujejo pravico za svoj jezik in svoje uradno poslovanje. Toda borbe niso ostale brez uspeha, čeprav je narod moral voditi borbo tudi proti italijanstvu, ki je že takrat dokazovalo svetu, da je Primorska italijanska dežela.

Že takrat isto kako po svetovni volni so v smešnih tiradah dokazovali svetu, da so vse te zemlje njihove a da jim je šele avstrijska vlada dala neitalijansko lice s tujimi imeni dolin, gora, rek in naših lepih krajev. Dalje je opisal stanje, ki je do pred vojne vladalo na Primorskem. Goriški rodoljubi so si z velikim trudom in požrtvovalnostjo vstvarili močno kulturno in gospodarsko žarišče v Gorici in drugod.

In vse te kulturne in gospodarske dobrine ustvarjene z veliko ljubeznijo in briznostjo dolga stoletja je uničila dvatisočletna avita kultura, porušeni so vsi naši stari stebri narodnega in gospodarskega dela. Toda naše ljudstvo ne obupa trdno veruje v dan odrešenja, ki bo kmalu prišel! Tako je zaključil gospod Gabršček svoj govor.

Prisotni so z dolgim ploskanjem in vsklikanjem pozdravili govornika. Iza nje ga sta pozdravila tabor g. Marijo Ferletič v imenu »Triglava« iz Karlovca in zastopnik »Bele Krajine« iz Ljubljane v imenu domačih Belokranjcev. Nakar se je zbor ob petju in klikanju domovini razšel.

Popoldne ob treh je pričela slavnostna akademija

v zgradbi novo sezidanega Sokolskega Doma. Prostrana dvorana je bila prenapolnjena. Vse točke programa, ki so jih izvajali člani »Triglava«, »Soče«, »Krn« in »Tabora« so žele mnogo priznanja od vseh prisotnih. Najprej je nastopil »Triglavi« iz Karlovca z moškimi in mešanim zborom. Nato je sledila vrlo uspešna slika »Pot bolesti«, ki so jo dobro in dovolj prepričevalno podali člani Celjske »Soče«. Sledil sta nato dve točki mandolinističnega odseka »Tabora«, iz Ljubljane, nakar je mala Martelancjeva lepo zapela dve pesmici ob spremljanju klavirja. Glavni del programa pa je izpolnil »Tabor« iz Ljubljane s petjem in z dramsko sliko. Zbor je na vse prisotne napravil vtis dobrega, solidnega ter uvežbanega zbora in moramo biti lahko vsi ponosni in čestitaj »Taborašem« da so vtegnili v tako kratkem času priti do take višine. V prvi vrsti pa gre zato hvala agilnemu pevovodji g. Venturiniju. Vse pesmi, ki so jih zapeli (in zapeli so jih več kot osem), so bile precizno in s čustvom podane, zlasti sta se dopadli »Dij dil dudu« in Lajovicev »Ples Kralja Matijaža«.

Po končani akademiji se je na vrstu pod milim nebom razvila

živahna vrtna zabava, ki je bila prava ljudska veselica.

Tako je končal tabor v Črnomlju. Moroda ni izpolnil vseh nad zlasti ne, kar se tiče števila udeležencev, kar je vzrok slaba železnička veza Črnomlja zlasti z južnimi kraji. Vendar pa je dosegel veliki uspeh posebno z propagandnega političkega stališča.

DRUŠTVO »TABOR« V LJUBLJANI

PREDAVANJA DRUŠTVA »TABOR« V LJUBLJANI. »Bodočnost primorskih Jugoslovancev«

V četrtek, dne 3 t. m. je na društvenem sestanku predaval rojak gospod Dr. Oskar Reva, univ. docent v Ljubljani o »Bodočnosti primorskih Jugoslovancev«. Predavanje je bilo skrbno sestavljeno, prav lepo podano; gosp. predavatelj nam je prav nazorno prikazal visok kulturni nivo našega naroda v Julijski Krajini pred nastopom fašizma ter pozval vse na delo za močno Jugoslavijo, od katere je odvisna rešitev zaslužnih Jugoslovancev. Celotno predavanje je bilo objavljeno v »Pohodu« z dne 4. t. m. Pri predavanju smo opazili tudi več nečlanov in želeli je, da bi se javnost še bolj zanimala za taka aktualna in zanimiva predavanja.

DRUŠTVO »TABOR« V LJUBLJANI.

vabljaju člane in prijatelje društva, da se v čim večjem številu udeležijo prireditve bratskega društva »Edinost« v Škofji Loki, ki bo v nedeljo, dne 13. t. m., na kateri sodeluje naše društvo. Odhod in povratek z gorenjskim izletniškim vlakom.

DRUŠTVENI SASTANCI DRUŠTVA »ISTRA« U ZAGREBU.

Prema zaključku upravnog odbora društva »Istra« u Zagrebu, neće se održati ovaj mjesec redoviti društveni sastanak, nego tek 3 septembra sa slijedećim dnevnim redom: a) Izveštaj o društvenom delovanju i b) eventualije.

Dne 9 i 10 septembra prirediti će se veliki emigrantski kongres u Celju, koji je oblišan za Zagreb, pa se već sada umoglavaju članovi društva, da tom kongresu prisustvuju u što većem broju. Vozna karta biti će četvrtinska. Potanje izvijestiti ćemo pravodobno u glasilu »Istra« i na društvenoj ploči.

ĆIĆI IN LAHI

Pod tim naslovom donosi mariborski »Večernik« od 6. o. m. ovu interesantnu bilješku:

Povsod je brezposelnost, pomanjkanje in beda. Primorci, ki smo pribezali preko meje, brezposelnost tu še povečujemo in zato nismo dobrodošli domačinom, kakor smo bili prva leta po osvobojenju. Toda domačini bi morali vendar priznati, da se vsi nismo zatekli sem samo zaradi ekonomskih in življenjskih prilik, marveč smo bili v to prisiljeni zaradi političnih in nacionalnih razmer, ki vladajo tam preko. Večina smo si že tudi pridobili državljanstvo in smo torej domačinom enakopravni. Zato nas tem bolj preseneča prikrto sovraštvo, ki ga kažejo do nas ljudje, ki bi vsaj hoteli biti zavedni Slovenci in Jugoslavlani. Na naši severni meji, tu v Mariboru, kjer je bil nemški upliv zelo močan in smo tudi mi nekaj pripomogli k njegovemu prerojenju, so se nas nekatere psovke že kar prijele. Take psovke pa prihajajo navadno iz ust ljudi, ki bivajo že po več let v Jugoslaviji, pa se še niso naučili slovenskega jezika. Javnosti je to znano, vendar pa mislim, da ni ta moja opazka neumestna. — Primorec.

PROPAGANDNI KOLKI ZA NAŠO ZASUŽNJENO ZEMLJO PREPOVEDANI

Ljubljanski »Pohod« piše: S prepovedjo rabe znamkic od strani zunanjega ministrstva sledi še prepoved ministra prometa. Pismo, ki ga je prejela poštna direkcija v Ljubljani se v celoti glasi naslednje: Ministarstvo saobračaja

P. T. br. 52284
17. jula 1933. g.
Dravskoj direkciji pošte i telegrafa u Ljubljani.

Povodom predstave Kluba jugosl. primorskih akademika u Ljubljani broj 85, od 10. o. m. j., kojom moli za odobrenje, da se na poštanskim pošiljkama pored pošt. maraka mogu lepit kao pripelne marke koje je taj klub štampao u cilju propagande, Direkcija će moloca obzirom na naredbu ovoga Ministarstva Pov. T. T. broj 774 od 29. maja ove godine izvesti, da se njegovom traženju nemože izći u susret.

Ima veze sa izvještajem te direkcije Pov. broj 1569/II. a od 7. VII. o. g. S to prepovedjo bo trpel klub poleg moralne še ogromno materijalno škodo. Vendar pa je naša mladina dobila za svoje iredentistično delovanje bratska tla Češkoslovaške republike, kjer bo, o tem smo uverjeni, v kratkem času razprodala svojo zalogo. Vse nacionalno občinstvo obenem opozarjamo, da ne lepi več imenovanih znamkic na poštna pošiljka. Dravska poštna direkcija je dala vsem svojim poštnim nalog, da pisma, opremljena z znamkicami, brezpogojno vrne pošiljatelju.

PLANINSKE KRASOTE JULIJSKE KRAJINE

Prigodom 40-letnice Slov. planinskega društva napisal je sveučil. profesor g. dr. Boris Zarnik v zagrebškem Odmevu od 5 avgusta daljši članek, v katerem se spominja tud naše nesrečne domovine s sledečimi globoko čutjenimi vsticami.

»Prišla so sicer mnoga razočaranja. Koliko prekrasnega planinskega ozemlja, kjer živi najkorenitejši slovenski rod, je iztrgano iz območja Slov. planinskega društva! Ali se je zato smisel za planinstvo v novi svobodi, ki jo je deležen večji del Slovencev, tembolj poglubil in se razmahnil v najširših slojih naroda. Mnogo stare planinske posesti je danes onstran državne meje. Žične zapreke in gosto sejane straže nam branijo pristop do onih divjoromantičnih skalnatih dolin, kjer kipi bistra Soča ispod Jaloveca in nosi solze naših snežnikov kot pozdrave v daljnje solnčne ravnine onim našim rojakom, ki jih je usoda oddelila od osrčja naše domovine. Ali žične zapreke ne morejo braniti, da ne bi oko tisočev in tisočev planincev, ki prihajajo na naše obmejne vrhove, hitelo čez skalnate grebene vse do plodnih poljan na zapadu, da se ne bi v vsakemu poglublju občutki skupnosti, ki nas vežejo z bratovskimi onstran meje in z njihovo nemilo usodo, da se ne bi v vsakemu planincu pri tem zgenila vsaj mislica v trdni in najodločnejši volji, braniti vsako ped naše lepe zemlje do zadnje kaplje krvi.

Hvala g. profesorju za izraz toplega sočuvstvovanja.

EMIGRANTI NA SUŠAKU

Imali su 5 o. m. sastanak u sali Sokolskog Doma, na kojem su se dogovorili o osnivanju organizacije.

ZNAČILEN KONKURZ

Trst, 1 avgusta 1933. Junija je moral zapreti lastnik buffeta »XXX ottobre«, ki se nahaja nasproti glavne kvesture v Trstu, svoj lokal. Ker se je lokal nahajal v neposredni bližini omenjene policije, so zahajali vanj večinoma samo policijski agenti. Ker Tržičani kaj ne radi gledajo te vohune, ki jih je po mestu toliko, da kar nimgoli niso hoteli posečati več tega buffeta. Znano pa je, da je italijanski narod zelo skromen, zato tudi agenti, čeprav jih je po številu ogromno, niso piščali lastniku restavracije nobenih dobodkov. V sled tega je bil prisiljen da lokal zapre — radi prevelikega števila ljubih gostov. — (R o b).

Naša kulturna kronika

NAŠI V KROGU

Almanah, ki ga je izdal te dni krog mladih, bivših glavnih sotrudnikov »Doma in Sveta«, priobčuje več zanimivih razprav, prozo in novo pesem, poleg pogledov v arhitekturo in početke našega filma, nekaj umetniških reprodukcij in glasbeno prilogo. Vsem piscem je skupno stremjenje po prenovi vsi sveta na podlagi človeka in dinamičnih rasti iz celotne osebnosti, ki išče oporišč v onostranstvu, in že to dejstvo v marsičem označuje usmerjenost primorskih avtorjev, ki so zastopani v knjigi. Čeprav bi bilo vsako deljenje nenaravno, se moram v okviru tega lista omejiti le na omembo našega dela.

Postojnčan Vilko Ukmar, skladatelj in glasbeni kritik v »Slovenec«, orisuje v razpravi »Pota sodobne glasbe« razkroj, ki ga je doživela glasba od romantike, porast nasprotujočih si smeri, ki človeka vendarle ne morejo utešiti in se dokopati do pomembnejših del. Izmed sodobnih struj, ki skušajo vplivati izključno na čutnost ali v pretriranem racionalizmu nadomeščajo umetnika z veščakom, si išče pot nova idealistična smer, ki hoče zajeti vso življenjsko problematiko, ustvarjati iz notranosti novo glasbo, ki jo označuje oblikovna zaključnost, preprostost linije in je zanjo najprimernejši polifonski način, s strogo prozorno melodijo. Koliko odgovarja temu stremljenju Ukmarjeva kompozicija »Ta strašni čas« — besedilo iz Kosovele govori za to — in kakšna je njegova umetniška vrednost naj sodi strokovnjak.

Bogo Pregelj govori v »Romantični znanosti« o intuitivni smeri v znanosti, ki veže izsledke ekzaktnih ved z mitičnim izročilom, osvetljuje njegov nastanek in se povzpneja čisto do presenetljivih razlag. Ob razmotrivanju značaja bajeslovnih Atlantidov in posebnosti arijske rase, se dotakne hitlerjevskega pokreta, ki skuša prav iz osnov čiste arijske rase, ki ji je skupen kult sonca in čigar simbol je ključasti križ, graditi utopično tretje cesarstvo vzvišenega človeka.

Magajnova legenda o »Prevzetnem zidarju« je zanimiva za njegov odnos do gradiva, ki je zelo svoboden — primerjaj samo priobčeno siiko Ljubenske Marije in Magajncv opis — da gradivo čisto na škodo verjetnosti naravnost omalovažuje. Značilna je še posebej o primerjanju

z razborom psiholoških osnov, ki jih odkriva v predlogi malo spredaj Boris Orel. Med tem ko je pri Gorenjcu zločin razločljiv iz njegove odporne narave, iz razuma, ga je Magajna motiviral zgolj z ošabnostjo in upor zanj, ki že vnaprej izravnavo in zabrisuje nasprotstva, ni doživetje, marveč le uporabljen motiv. Dejstvo kakor vplet erotičnega sveta je vzročnost bolj oslabilo ko poživilo. Kakor je v tem pogledu zanimivega je vendar res le po narodni pesmi, ker ni sodobna rešitev legendarnega sloga in je nova bolj v okraških in izrazu, ki pa je včasih iskan.

Važen prispevek za poznavanje njegovega življenja, naziranja in pisanja je »Sedem dni« — nekaj iztrganih, rahlo med seboj povezanih doživetij in razmišljanj. Razodeva se v njih njegova široka, statična narava, ki skuša zabrisati razpor in stvarstvo in si je zato svobodno, po svoje prikrivila krščanstvo, ki ta razkol posebnost naglašja. Omiliti hoče ostrino s poudarjanjem ljubezni, odpustanja, razložiti njegov smisel s hrepenenjem. »Na vsem svetu ni niti ene prostitutke, kajti vse so ali hčerke, ali sestre. Kristus je ljubil svojo mater in Magdaleno enako«. Zato mu je najmanjši idealizem boljši od najboljšega naturalizma, kakor se tudi v njegovem delu idealizirani, fantazijski svet nepretrasto prepleta z resničnostjo. Njegov idealizem označuje svobodnost, čustvenost pravkar omejeno prepletanje obeh svetov, iskanje usavršenosti, lepote, Mirjame, ki beži pred golim hladnim razumom. Z naše strani je še zanimivo, da govori o svojem novem delu, ki ima za ozadje Kras in Trst in ker omenja primorskemu občinstvu in tudi v tem listu znane osebe.

V knjigi sta objavljene poleg drugih reprodukcij Goršetovega »Materinstva«, ki je že znano iz razstav, in impresionistične »Krajine« F. Prelovca. O Ukmarjevi skladbi pa naj spregovori veščak.

»Krog«, zbornik umetnosti in razprav, cena Din 50.— se naroča: Uprava »Krog« Ljubljana, Bleiweisova 20/III. Obsega 160 strani pesmi, proze, razprav, 8 prilog iz slikarstva, kiparstva, arhitekture, plesa in filma, ter eno kompozicijo. Almanah ima revijalen format v zelo lepi obliki.

L. Legiša.

CIRIL KOSMAČ O IRENTIZMU V PRIMORSKI LITERATURI

Predavanje in recitacije v celjski »Soči«

Pretekli četrtek nas je posejil v Celju naš mladi tolminski pisatelj Ciril Kosmač, ter se je rade volje odzval našemu vabilu, da bi nam o čem predaval. Zanimanje za predavanje je bilo zelo veliko, kar je pričala izredna udeležba. Po pozdravnih besedah g. predsednika je povzel besedo pisatelj. Govoril je o iredentizmu v primorski literaturi. V uvodu je pozdravil z lepimi besedami, v katerih se je spomnil našega Primorja, vse navzoče, ter se izrazil, da naj bo ta večer posvečen naši književnosti.

Nalprej je govoril o umetniku in umetnosti sploh. Ovrigel je napačno mnenje s katerim se presoja umetnika, kot posebnega človeka, čudaka. Umetnik je človek kot sleherni zemljan doživlja kakor sleherni drugi, živi in poje, pije, ljubi in umira kakor vsak. V nadaljem je pokazal, da se umetnost rodi iz življenja in je za življenje. Načelo umetnosti je umetnost ne drži. Umetnost je tu zaradi življenja, zaradi borbe, zaradi iskanja in upanja, preosnavljanja in izpolnjevanja človeka za pravično in odrešeno življenje.

Kaj pa sodobna umetnost. Ako hočemo spoznati sodobno umetnost, moramo spoznati tudi sodobnega človeka, sodobno življenje. S svetovno vojno ni vojna končana. Vojna se bori vedno. Ako odpremo knjigo srca našega človeka, ki se je rodil v vojni, bomo videli, da so tam ostale jasno zatisnjene podobe iz vojnih poljan.

Tako se tudi bori sodobni slovenski umetnik. Pisatelj se vprašuje, da kakšna je razlika med povojnim slovenskim pisateljem in primorskim pisateljem. Nato nam odgovarja, da je razlika ta, da se v primorskem pisatelju ne zrcali samo splošna borba človeka, ampak da se je zvalila nanj še druga resnično težka bolečina in resnica, tragika njegove zemlje, njegovega doma, njegove besede, njegove krvi. In v tem je najtežja in prva naloga primorskega pisatelja. Vedeti je treba, da je več bol, ki ga bojujemo, bolj za našo zemljo, za našo kri,

za našo besedo. Človeku je odmerjen prostor. Nam je odmerjeno Primorje, da si na njem zaslužimo svoj kruh. Zato je največja krivica prisiliti človeka, da zapusti svojo zemljo, do katere ima pisano pravico z dolgimi stoletji in zapečateno in podpisano s krvavimi žulji dedov in pradedov.

Kaj naj piše in kako naj piše primorski pisatelj? Piše naj vse kar se je zgodilo, kako se je zgodilo, brez laži in olepševani. Skratka, slika naj življenje takšno kakršno je. Treba je samo prisluhnuti saj vpije dovolj na glas. Vsak dan vpije, vsako minuto. Okreni se kamor hočeš, srečaš človeka svojega brata. Pogled ga samo. Iz razcapane obleke, iz sestradanega obraza, iz razbitih živcev, iz obupanega srca se mu izliva vsa prerisnična povest. In — tam? Od Triglava pa do morja ena sama dolga veriga zgodb, eno samo trpljenje, en sam velik jetnik. Za zidovi ječ, na čereb samotnih otokov povsod je tvoj — brat.

V nadaljnem nam je pisatelj navedel nekaj imen in njihovih del v zvezi z našo zasluženo domovino. Naši pisatelji se ne bavijo samo s primorsko literaturo temveč so precej pomagali pri zgradbi slovenske umetnosti in njihovih doprinosov v ta hram največjega zaklada ni ravno majhen.

Na koncu je dodal še težko besedo o upanju. Dokler hodimo upamo. Tako gre tudi naša primorska književnost naprej prav po geslu pokojnega S. Kosovele:

Eno je sveto: Proprsto in pristno
Eno je vroče: Pravica in odrešitev.

Za svoje lepo predavanje, ki so ga vsi z zanimanjem poslušali, je žel pisatelj velik aplavz.

Nato je recitiral dve svoji noveli: »Studenta Petra povest o materi« in »Cerkovnika Martina«. Recitiral je s takim občutkom, da je vse prisotne ganil do solz.

Želimo, da nas bi g. Kosmač kaj kmalu spet obiskal s kakim novim predavanjem za kar mu bomo vsi hvaležni. — o.

TALIJANSKA PROPAGANDA ZA DALMACIJU U LITERATURI

Trst, koncem jula (r). Ubaldo Scarpelli, Talijan iz Istre izdao je lanjske godine jedno propagandno djelo o Istri, prikazujući u njoj glavnije Talijane koji su se iskakli kroz povijest Istre. Ove je godine napisao o Dalmaciji slično djelo »La gente di Dalmazia« koje je prije par mjeseci štampano u Trstu. U knjizi je ovaj seci štampano obradio povijest Dalmacije a zatim je prikazao one Dalmatince, koji su pali u ratu na strani Italije. Glavni dio čine životopisi onih Talijana iz Dalmacije koje u Italiji prikazuju kao najveće pobornike talijanstva Dalmacije, počam od slavnog Tommasea (koji je napisao hrvatsko djelo »Iskrice«) pa preko Bajamontija

do Rismonda i dalje. Kritika nije toliko oduševljena ovim djelom (s onim prvim o Istri bila je još manje) ali obzirom na njezin sadržaj kao i propagandnu tendencu, što je kod ovakvog posla za nju najvažnije, govori o njoj dosta opširno i povoljno. Predgovor je knjizi napisao famozni Eugenio Coselschi, vodja talijanskih udruženja za dalmatinsku akciju. Patriotski i odgojni moment ove knjige, koji kritika osobito potcrtava, time je dovoljno označen.

Trst, koncem jula (r). Među recenzijama o izašlim knjigama, od kojih su neke već bile objavljene u našem listu, čitali smo i o knjizi nekog talijanskog svećenika

iz Romagne, Tommasa Nediani, kanonika u Forli, konškolarca i Mussolinijevoga znanca iz mladosti (iz istog su kraja). Nediani je u Veneciji izdao još lanjske godine knjigu putopisnih bilježaka »Itinerarium Italicum« u kojoj je nekoliko stranica posvetio Istri i Dalmaciji. Prema recenziji, Nediani daje sentimentalno-lirske impresije sa historijskim reminiscencama o krajevima koje je na svom putu obišao. Nediani je pored toga što je pjesnik još i vrstan govornik. Trst i Istra poznati su mu još iz vremena prije rata. Dolazio je tako u Poreč i Trst u vidu da održava vjerske propovijedi, a stvarno je, ako hoćemo vjerovati što se sada o njemu piše, znao vješto da u svoje propovijedi upliće talijansku propagandu i ljubav do »madre patrie«. Radi toga je jednog uskrsa u Trstu, poslije jedne propovijedi u crkvi Sv. Justa morao na nalog austrijskih vlasti napustiti austrijsku granicu u roku od 24 sata. Na njegovom putu po Istri i Dalmaciji sve mu je talijansko, puno latinskog duha i tragova rimske ili mletačke dominacije. Vidi većinom rive, zvonike — i slavnu prošlost. Sudbina Zadra dira ga u srce, jer je po ugovoru u Rapallu Zadar bio žrtva, okružen željeznim obručem jugoslovenskog gorja. Zadar je grad bez zaledja, koji polako propada jer je bez trgovine, zagrađen Hrvatima, koji niti vole Talijane a niti ih razumiju — govori Nediani. Medjutim se u njemu na pogled svega toga ipak neizbježno javlja žica »patriote« i on gorko uzdiše što umjesto Zadra ne čine granicu Italije »Šibenik Nikole Tommasea, Split i Trogir biseri Dalmacije i otoci koji su vijenac dalmatinskoj obali«.

Lijepo, ali zar Nediani ne bi mogao pomisliti, da bi onda i ova mjesta mogla doživjeti današnju tragičnu realnost »najtalijanskijeg Zadra«, koju — teška srca dođuše — nije mogao ne spomenuti.

RADIVOJ REHAR: VIPAVSKE POVESTI.

Ljubljana, avgusta 1933 (Agis.) Novinar in urednik »Mariborskega večernika« Radivoj Rehar, ki je bil doslej bolj znan kot mladinski pisatelj — izdal je že pet knjig za mladino —, je zbral v svojo novo knjigo, ki je izšla v Tiskovni Založbi v Mariboru, troje povesti. Te povesti razodevajo enostaven razplet, ki meri bolj na duševnost preprostega čitatelja in široko, patetično zanešeno govorico, ki se gladko brez spotikljava razvija in še precej obrača pogled od pomanjkljivega psihološkega risanja. Dejanje samo ni novo, le prenešeno v vipavski svet, ki deloma opravičuje naslov zbirke. Poteka jasno, že vnaprej določeno iz osnovne zamisli in ne toliko iz značajev oseb, ki bi jim bila potrebna večja nazornost in razgibanost. Manjka jim odtenkov in potez, ki bi ljudi približevali resničnosti in je zato boljši v opisovanju (delo v kamnolomu, opis burje) ko v razmišljanju in pogovoru, kjer je vse preveč sentimentalno in neživljenski. Tudi ga širokost in patetičnost zavaja ne samo v kopičenje skoro enakovernih izrazov in premočne primene, marveč tudi iskanje napestosti in tragičnih koncev, kar bo nekaterim zelo povešči.

Prva in najboljšejeja »O kamenarju Cahariju« obravnava spopad starega sveta z novim, njegov zlom in novo življenje, ki klije na njegovih razvalinah. Stari Caharija, ki živi v svojem samotnem svetu sredi kamenja, med katerim je tudi sam otrdel, se ob sinovem povratku iz sveta, ki ga je zvalil in razočaral, nekako prelomi v svojem značaju in postane preveč sentimentalno. Njegovo neumevanje modernega razvoja, ki noče stari, umerjeni red preobrniti, in nekaka verska blaznost, ni novost. Pot v Postojno po pravico, kakor prej še sinova vrnitev, spominja na Cankarja. Patetični zaključek s katastrofo pri kateri sodelujejo prirodne sile, je naraven izhod enostranskega, shematičnega gledanja.

Bolj strnjena in tudi bolj napeta je »Svakinja Hanac«. Riše družinsko tragedijo, ki jo zakriva izvenzakonska ljubezen z mladim strastnim dekletom in se konča z zločinom. Slabotnejša in omlednejša je zadnja o »Petru Petriču«, ki je tudi brez dejanja.

Dasl bi si želeli naravnijšega risanja sploh večjega pvoštevanja resničnosti, kar bi zlasti naše ljudi zanimalo, ker bi jim pripovedovanje približalo domači znani svet, bo vendar knjiga pot do marsikaterega bravca. L. L.

O VELIKOM SRPSKOM DOBROTVORU JOVANU MILETIČU

napisao je naš neumorni g. Fran Barbalic u zagrebačkim »Narodnim Novinama« od 26 jula dulji životopis, u kojem ističe uzorno rodoljublje tog velikog srpskog dobrotvora, trgovca krznom u Trstu, koji je umro god. 1790. i ostavio svoj veliki imetak za izgradnju sjajne pravoslavne crkve u Trstu i osnutak tamošnje srpske škole, tako da ova škola spada valjda među najstarije srpske škole. Zao nam je da ne možemo momentano u cijelosti donijeti taj zanimivi životopis velikog rodoljuba, kojeg je g. Barbalic lijepo priredio po podacima iz tršćanskog »Jadranskog Slavjana«, iz g. 1850.

O PETRU KOPU,

istarskom naučenjaku, koji je izradio najstarije geografske karte Istre, a koji je živio u 15 i 16 stoljeću, napisao je u »Jadranskoj Straži« (juli 1933) vrlo interesantan prikaz naš prof. N. Zic.

KRIKA O GERVAISOVOJ ČAKAVSKOJ LIRICI

»Hrvatska Straža«, zagrebački katolički dnevnik, donosi opširan kritički prikaz o lirskoj poeziji posljednjih godina. U feljtonu od 5 o. mj. piše među ostalim i ovo: Skretanje prema selu opaža se ne samo među lirčarima odlučne katoličke orijentacije već i inače. Kao svjež vjetar u sumornoj sparnoj djelovala je pojava regionalnih kajkavskih i čakavskih lirčara. Pokojni Dragutin Domjanić gušio se u jalovosti Moderne sve dok se nije približio selu Hrvatskoga Zgorja. Isto tako je prava lirika senzacija bila pojava »Bodulskih pisama« od Pere Ljubića u hvarsko-čakavskom dijalektu, u kojem se opisuje život dalmatinskih sela te njihovih ribara i težaka. Uspjeha je imao i Gervais s čakavskim pjesmama iz Istre. Ako bismo u suvremenoj hrvatskoj lirici htjeli tražiti pjesme s umjetničkom obradom i donekle bar ispravnim idejnom osnovicom, to bismo ih našli jedino kod ova tri regionalna naša pjesnika, potpuno orijentiranih prema hrvatskom selu.

GORIŠKE IN TRZASKE PUBLIKACIJE

V založbi Biblioteke za zabavu in pouk izšla je knjižica »Živa groza in drugi spisi«. Vsebina: France Bevk: Živa groza; Italo Svevo — S. S.: Prežanje na nezvesto; E. S.: Uganke svetovne zgodovine; E. Z.: Bik; Koloman Mészáros — T. Č.: Kako je čomak kupoval koso; Nikola Gane — S. S.: Osmanova skala; Jerome K. Jerome — France Bevk: Tako je če poslušal navete; Frank Harris: Mož kakršen bi moral biti; Marien Cumberland: Prenočišče; Ramiro Blanco — Tone Čemažar; Ego te absolvo.

»Biblioteka za pouk in zabavo« je prevzela književna zadruga »Goriška matica« (Unione Editoriale Goriziana), ki bo polzkusila izdati vsaka dva meseca po eno knjižico s pestro, poučno zabavno vsebino. Cena ostane kot doslej L. 2.50 za izvod.

Ista založba je prevzela tudi izdajanje publikacij Luči. Za leto 1933:

1. Zbornik Luč, deveti zvezek s mnogovrstno vsebino, med drugim ilustrovani članek o Belorusih, njihovi zemlji, zgodovini in slovstvu.

2. Jakub Kolas. Mladi hrast in druge povesti. To so povesti enega najboljših beloruskih pisateljev; po snovi in obdelavi so taki, da jih bo rado bralo staro in mlado.

3. France Bevk. Povesti o strahovih. Knjiga je ilustrirana in prinaša osem povesti: Mrtvaška nevesta, Ponočni obiski, Skopuhova smrt, Kriva prisega, Črna sopotnica, Procesija duhov, Mrtvaški dih, Nedolžni otroci.

Cena vseh treh knjig je kot doslej L. 4.—

»Goriška matica« je izdala fakultativno knjigo in sicer roman Damir Feigel, Carovnik brez dovoljenja.

Kakor v svojih prejšnjih, je združil pisatelj tudi v tej knjigi, ki je precej obširna, čudovitost dogajanja s humorjem in jo čitatelj le stežka odloži, preden jo prebere do konca. Cena romana je L. 3.60. Izšla je tudi knjiga: France Bevk, Gmajna, v lepi, moderni opremi, ki prinaša štiri novele in sicer: Gmajna, Drobnica, Laz, Koza. Cena knjigi je L. 3.60.

Knjige se naroča na naslov Goriške matice: Unione Editoriale Goriziana, Gorizia, Via Carducci 7.

Slovenskega organista nečejo. V Bazovici pri Trstu je policija zadržala pobirati doneske hišnih posestnikov za organistovo plačo. V Rojnu je občinska uprava ustavila izplačevanje občinskega doneska za organista.

TRAGEDIJA »TOLMINEC«

Pred kratkim je izšla v Sev. Ameriki nova slov. tragedija. Ker se pisatelj skriva pod psevdonomom »Solkanov«, ne vemo kdo izmed kulturnih delavcev med ameriški Slovenci je avtor te knjige. Tragedija je pisana v verzih. Pisatelj je vzel snov za to delo iz goriških narodnostnih bojev (med Slovenci in Italijani). Ameriško časopisje je prineslo vest, da so tragedijo že uprizorili v New Yorku s precejšnjim uspehom. Drugič bomo morda priobčili oceno. (-Agis.-)

SMRTNA NESREČA.

Idrija, avgusta 1933. (Agis). — Dne 26. julija se je v Ljubevcu pri Idriji smrtno ponesrečil Stefan Premru pl. Premerstein, veleposestnik, bivši župan občine Dole in kmetijski strokovnjak. Nesreča je hotela, da se je zlomila veja drevesa na kateri je ogrehal roj čebel. Padel je na kamen in si zlomil tilnik ter po 10 urnem trpljenju umrl. Zapušča ženo in dva nedorasta otroka. Prizadeti družini naše sožalje!

VJENČANJE.

Prošle subote (5 avgusta) vienčao se učitelj g. Petar Žmak s gđicom Ružom Kirac, oboje iz Medulina u Istri. Svadba je proslavljena u malenom zagorskom mjestu Igrišću, općina Donja Stubica, gdje je g. Žmak već treću godinu učiteljem. Mladom paru srdačno čestitamo!

Ig. Breznikar

Trgovina kave i čaja. — Vlastita elektropržiona i elektromlin za mljevenje.

ZAGREB, ILICA BROJ 65
Telefon 7657

TAJNI TALIJANSKI FAŠIZAM U JUGOSLAVIJI

U Jugoslaviji ima u raznim mjestima organizacija Balilla - Što saznajemo iz talijanske štampe - Brojne ekspedicije Balilla iz Jugoslavije u talijanske ljetne kolonije

Ovih dana talijanske su novine imale nekoliko vijesti, u kojima se pisalo, da su u ovu ili onu koloniju došle grupe Balilla iz Jugoslavije. Poznato je, da je Mussolini iz političkih razloga uveo te besplatne ljetne kolonije za talijansku djecu koja žive u inostranstvu. Konzulati kupe djecu siromašnih talijanskih emigranata ili optanata u Dalmaciji i šalju ih u te ljetne kolonije. Tako rade i konzulati u Jugoslaviji. I lani su iz Krka i dalmatinskih gradova bile upućene grupe djece u Italiju. Ove godine broj djece iz Jugoslavije za kolonije u Italiji mnogo je veći, a prema izvještajima vidimo, da se radi o pravim Balillama da to nisu samo školska djeca talijanskih državljana u Jugoslaviji, nego da su ta djeca članovi fašističke organizacije, koja se tajno podržava, jer javno ne bi bila u Jugoslaviji dozvoljena. Može da se zaključi, da pored balilske organizacije postoje u Jugoslaviji fašističke organizacije za odrasle, takozvani »Fascio al' estero«. Trebalo bi malo ispitati tu stvar, da se dozna pravo stanje i da se vidi kako Talijani iskorištavaju gostoprimstvo u Jugoslaviji time što tajno drže organizacije, koje u Jugoslaviji ni u raznim drugim državama nisu dozvoljene. U rimskoj »Tribuni« od 13. jula čitali smo bilješku, koja je glasila:

»Beograd, 12. jula: Jučer su otputovali grupe beogradskih Balilla i Malih Talijanaka, namijenjene u Italiju, u ljetne Kolonije. Jedan dio njih ide u Pesaro, a drugi u Cerviju. Na odlasku bili su na stanici talijanski konzul i osoblje poslanstva.«

Ova kratka vijest jasno kaže, da u Jugoslaviji postoje balilske organizacije. A ima i u drugim listovima vijesti, koje govore o balillama iz Jugoslavije.

Zadarski »San Marco« (prije »Littorio dalmatico«) izvještava o odašiljanju fašističke omladine iz Jugoslavije na ljetovanje u Italiju. U broju od 15. jula »San Marco« kaže da je dosad otišlo u fašističke kolonije oko 700 djece, dok će druga partija otići u mjesecu augustu. Iz Zadra je otišlo 285 »balilla« sve u fašističkim uniformama. List kaže da su se balille, kad su došli u koloniju, šutke postrojili u četverokut i rukom, ispruženom na rimski način, pozdravili narodnu i »dalmatinsku« zastavu, koje su izdignili »balilla« i »mala Talijanaka«.

Isti list javlja da je istog dana prispjelo u koloniju 25 djece sarajevskih Talijana, »koji su se cio dan bratili sa zadarskim«. Drugog dana je 25 Sarajlija otputovalo u koloniju u kraljevstvu Italiju.

»Giornale d'Italia« od 19. jula iznosi da se u »taboru inostranih balilla« u Frascati nalazi 1200 djece. Mali sunarodnici su dobili po dva odijela, jedno za rad, a drugo

za paradu. Među prvim mjestima odakle su dopremljena ta djeca navodi Krk, Dubrovnik, Split i Šibenik.

Prema tim informacijama, imamo u Sarajevu fašističku organizaciju »balilla«, koja broji najmanje 25 članova, u Krku 75, u Dubrovniku, Splitu, Šibeniku i drugim dalmatinskim mjestima 230 članova.

DJECA IZ OKOLICE SUŠAKA U FAŠISTIČKIM PANDŽAMA.

Sušački »Narodni list« piše: Nije tome davno što se u Sušaku počelo govoriti o nekoj našoj d'eci, koju su Talijani odveli u Italiju, u dječje ljetne kolonije. (U Novom Listu nije bilo ni riječ o tome. Opaška ured.)

Ta vijest odgovara istini. Iz Rijeke krenulo je vlakom 43 djece za Rim, u tamošnju koloniju.

Ova djeca nisu Talijani. U Sušaku imade 500 tal. državljan. (Iza Krka i Splita najviše ih ima u Sušaku).

Razumije se, nisu to sve Talijani po narodnosti, među njima se nalaze i naši ljudi koji nisu smatrali za potrebno da predju u naše državljanstvo.

Čija su, dakle ta djeca. Kako je poznato, Talijani su pred nekoliko godina bili povelj snažnu akciju među našim ljudima u južnom dijelu Drenove, u Skurinjama i Zametu da opttraju za Italiju.

Akcija je imala uspjeha. Ljudi su bili bez posla, ova miesta gravitiraju Rijeku, tamo su uvijek nalazili kruha, a naš se svijet i naši microdavni organi nisu pobrivali da im nadju zaposlenje. Ovim gladnim ljudima mi smo pjevali pjesme, šopali smo ih lijepim riječima i — puštali ih da crkavaju od gladi.

Posljedice su nastupile. Veliki dio Drenove, iako 100% jugoslavensko po krvi i osjećaju, optirao je za Italiju. Tako je bilo i u graničnom mjestancu Skurinjama, a donekle i u Zametu.

S novim pedanstvom dobiše ljudi i namještenje.

Ti ljudi ipak nisu posvema prekinuli s nama. Ostadoše živjeti među nama, a mnogi, vrlo mnogi šalju i dalje djecu u naše škole.

Ovu djecu uzeli su ovog ljeta fašisti i odveli u Rim, u dječju koloniju.

Roditeljima su već stigla prva pisma.

Djeca se hvalje da im je vrlo dobro, vrlo krasno — ona su oduševljena.

Djeca će tamo provesti ljetu, nosit će ih se na rukama, do godine će opet biti povedena nekud, i — definitivno otrgnuta od svog naroda.

PRIMORSKI AKADEMIKI POTUJEJO

Klub je izdao brošuro o Julijski Krajinu

Skupina primorskih akademikov iz Ljubljanskega kluba je odputovala 5. avgusta na propagandno potovanje po južnih banovina naše države. Med potje se bo v početku ustavila v Brodu na Savi, Osijeku in Novem Sadu. Akademiki, ki jih je čez 20, so se odpravili na počitniško potovanje ne zaradi počitnic, marveč zato, da spoznajo naš narod na jugu in da mu sporoče žalostne novice o razmerah njihovega rodnega ljudstva za mejami v Primorju in v Korotanu. Fantje so se za to svojo propagandno pot pripravili v nemo in ljubeznijo. Zbrali so knjige in brošure, da jih poneso med ljudstvo, da ne bi njihov obisk ostal le v bežnem spominu, marveč da bi tiskana beseda vedno znova obujala misel na zemljo in ljudi, ki jih je usoda iztrgla bratom. Sam klub je izdal brošuro v 3000 izvodih, tiskano v cirilici, ki naj v poljudni obliki seznanj ljudstvo s slovensko rodno grudo in njenim

prebivalstvom ob Soči in v Istri. Pripravil pa je klub tudi več informativnih predavanj in organiziral večere primorske in koroške narodne pesmi, ki jih nameravajo prirediti na svojem potovanju.

Prvotno so nameravali obiskati tudi Črno goro in Dalmacijo, zaradi preskromnih sredstev pa je bilo treba skrajšati pot. V petek bodo v Beogradu nastopili v radu, drugod v Srbiji pa naslednje dni v Sokolskih domovih. V Kruševcu jim pripravljajo prav velik sprejem, pa tudi v drugih krajih so ustanovili celo posebne odbore za organizacijo njihovih kulturnih prireditev.

Zelimo primorskim akademikom, da bi njihovo potovanje v polni meri doseglo svoj namen in da bi njihovo delo vzdramilo v še večji meri jugoslovensko javnost k zanimanju za del naše zemlje, ki je ostal pod tujo oblastjo.

KONCERT AKADEMIČARA IZ JULIJSKE KRAJINE U OSIJEKU

Velik posjet — Manifestacije za braću iz Istre i Gorice

Osijek, 9. avgusta. Juče prije podne stigla su u Osijek 22 člana Kluba jugoslovenskih studenata iz Istre iz Slovenskog Primorja. Oni su došli iz Slovenskog Broda, gdje su priredili istarsku akademiju. Na kolodvoru u Osijeku bili su srdačno dočekani. Poslije podne razgledali su Osijek, a sinoć su priredili veliku nacionalnu istarsku akademiju u ljetnom vrtu hotela »Royal«, koja se pretvorila u narodni komers i velike ovacije Slavenima u Istri i Gorici. Vrt je bio prepun gradjanstva, a naročito je bio opažen velik broj ovdšnjih istarskih emigranata, kojih u Osijeku i okolici ima oko 300. Kako je među gostima bilo i Slovenaca, to su akademiju posjetili i ovdšnji Slovenci, a osim toga pretstavnici civilnih i vojnih vlasti, gradske općine i svih kulturnih i nacionalnih društava u Osijeku.

Goste je pozdravio pretsjednik organizacije Jugoslovenske Matice g. Hinko Sirovatka. On je u svom govoru opisao stanje, kojemu je izložen naš živalj u

Istri i Gorici. Na pozdravu se zahvalio pretsjednik društva g. Zvonimir Mermolja, a zatim je počeo koncert. Pjevački zbor otpjevao je nekoliko narodnih istarskih, goričkih i koruskih pjesama i nekoliko umjetničkih. Naročito su se istakli tenori. Poslije koncerta uzeo je riječ prof. Rudolf, koji je govorio na slovenačkom jeziku. On je uvjerljivo i dokumentirano upoznao slušatelje sa stanjem u kojem se nalaze Slovenci i Hrvati u okupiranim krajevima. Zatim su goste pozdravili delegati pojedinih kulturnih i nacionalnih ustanova. U ime Sokolstva govorio je starješina Sokolske župe g. Dimitrije Petrović, u ime Jadranske Straže prof. Ipšić. U ime nacionalnih jugoslovenskih žena pozdravila je istarske studente gđja Slava Kovalska. Poslije programa razvila se zabava, koja je protekla u duhu samog rasporeda i održanih govora. Jutros su istarski gosti otputovali u Novi Sad, gdje će takodjer prirediti koncert, a zatim će nastaviti put u Beograd.

GLASOVI ŠTAMPE

ENGLESKA ŠTAMPA O JULIJSKOJ KRAJINI.

»New York Times« od 16. jula donosi pismo »Spectatora« (Gordon Smitha) o situaciji u Evropi stvorenoj po Hitlerovom dolasku na vlast. Jedan od rezultata Hitlerovog nastupa, veli se u pismu, je popuštanje zategnutosti između Italije i Francuske s jedne strane te Jugoslavije i Italije s druge strane. Uzroke zategnutosti između Jugoslavije i Italije pisac nalazi u arbarskoj politici Italije, iznaša se historijat Tiranskih ugovora i ekonomskog zarobljavanja Arbanije, zatim u fašističkoj politici odnarođivanja naše manjine pod Italijom. Dopisnik »New York Timesa« navadja sve strahote brutalnog postupanja fašističke Italije nad našom manjinom, za koju veli da broji preko pol milijuna ljudi. Govori se još i o talijanskim aspiracijama na Dalmaciju premda je ona etnografski najslavenijska zemlja.

STANJE TALIJANSKE RATNE MORNARICE

Fašistički listovi prenijeli su jedan članak iz londonskog »Morning Posta« u kojem se izlaže razvitak talijanske ratne mornarice.

List kaže, da je odmah po svom dolasku na vlast Mussolini najavio talijanskom narodu, da »budućnost Italije leži na moru« i da je od tada najveća briga posvećena razvitku ratne mornarice. Prvi zadatak koji se imao riješiti bio je onaj »lični« i u tom cilju iskorišćeno je svako sredstvo propagande za veličanje talijanskog pomorskog duha i obnovu u talijanskom narodu svijesti o Mediteranu kao »mare nostrum« Talijana. Ovak rad otpočeo je 1924. godine 1932. može se smatrati završenim.

Mussolinijeva pomorska koncepcija bazirana je na slijedećim principima:

1. Italija zatvorena Alpama na sjeveru može se smatrati otokom u jednom zatvorenom moru od kojega se ključevi: Gibraltar, Malta i Suez nalaze u netalijanskim rukama.

2. Po formaciji talijanske jadranske obale, koja je duga, pjeskovita i izložena prema neregularnoj ali dobro zaštićenoj obali jugoslovenskoj, pozicije ključevi i ovog mora nalaze se u netalijanskim rukama, u prvom redu Kotorski zaliv koji dominira Jadranom.

3. Italija mora biti u stanju da štiti tradicionalne linije svog snabdjevanja, prema Crnom moru, Tripolitaciji i svojim kolonijama na Crvenom moru.

Prema engleskom listu samo apsolutna pomorska superiornost može Italiji pružiti garancije protiv posljedica takve situacije. Pošto je to nemoguće Italija je morala tražiti mogućnost saveza s kojom pomorskom državom.

Govoreći o strateškim osebinama talijanske ratne mornarice se kaže, da su glavne prednosti talijanske mornarice u brzini, pokretnosti i napadačkoj snazi jedinica. Veliki brodovi od 10.000 tona postoje doduše u talijanskoj mornarici, ali pravi interes koncentrisan je na male jedinice. I sama talijanska publika oduševljava se mnogo više brzinom brodova nego li maestoznošću oklopnjaca.

TUJCI PRIPOVEDUJEJO...

Spomladi, ko je pričelo kraško sonce pripekati, so Italijani progno med Rakekom in Postoino ob obeh straneh obsenčili z mejami zelenih vej, da bi obvarovali potnike žgočih sončnih žarkov. Ker pa sonce ne pozna milosti, je to zelenje obžgalo, tako da se danes skozj suhe veje vidijo ob obeh straneh proge močno utrjene postojanke, zgrajene iz armiranega betona s številnimi linami. Potniki iz mimo hitečih vlakov vidijo v teh linah zagorele obraze naših prijateljev iz »tere mattee«.

Priporočljivo bi bilo, da bi poklicani za maskiranje zasadili ob progi lovov, ki je vse leto zelen ter ima še drugo dobro lastnost, je namreč dober za mineštro in za lovorjeve vence... (rob)

U FOND „ISTRE“

Ova rubrika nastavlja se i ove godine pod devizom:

»Da bi »Istra« izlazila svakog tjedna redovito u normalnom formatu.«

Bilježimo ova nova imena plemenitih darovatelja:

- Panjek Eduard — Beč . . . din 20.—
- Obitelj Tončić, da počasti uspomenu blag. pok. L. Tončića din 50.—
- Mjesto vijenca na odar pok. Vj. Spinčića darovali su po din 20: Đefer Liberat, Banja Luka, Slavio Ivan, Banja Luka, Opašić Ante, Banja Luka, Mezulić Božo, Banja Luka din 80.—
- Ivo Krstulja — Baška din 50.—
- Dr. Peteh Josip — Sušak din 50.—
- U prošlom broju objavljeno din 25.542.35

Ukupno din 25.792.35